

Spolufinancováno
Evropskou unií

ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN

HELP PROJECT

STRENGTHENING COMPETENCES IN FINANCIAL LITERACY AND DEBT ISSUES ON THE WAY TO CITIZEN

HELP

Strengthening competences in financial literacy and debt issues on the way to citizens

Zpráva o hodnocení potřeb spotřebitelů

T2.2 Analyzovat shromážděné údaje s cílem identifikovat vzorce, trendy a specifické potřeby různých skupin spotřebitelů (WP2)

Prohlášení:

Financováno Evropskou unií. Názory a stanoviska vyjádřená v tomto dokumentu jsou však pouze názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Evropské rady pro inovace a výkonné agentury pro malé a střední podniky (EISMEA). Evropská unie ani poskytovatel grantu za ně nenesou žádnou odpovědnost.

Project call : **SMP-CONS-2024-DA**

Obsah

1. Úvod.....	3
1.1 Prezentace projektu.....	3
1.2 Konsorcium.....	3
1.3 Komplexní analýza potřeb v oblasti správy dluhu a nedostatků v poradenských službách v České republice.....	3
2. Metodologie.....	4
3. Zkušenosti a potřeby jednotlivců v dluzích – analýza odpovědí z průzkumu mezi spotřebiteli.....	5
3.1 Cesty k zadlužení.....	8
3.2 Strategie zvládání dluhů a dluhová gramotnost.....	10
3.3 Dopad dluhů na blahobyt.....	13
4. Perspektivy zainteresovaných stran v oblasti správy dluhů – analýza odpovědí z průzkumu mezi zainteresovanými stranami	16
4.1 Klíčové poznatky a postřehy.....	18
4.2 Výzvy a překážky efektivního řízení dluhů.....	21
4.3 Názory a návrhy týkající se politik.....	24
5. Doporučení.....	26
5.1 Hodnocení účinnosti současného poradenství v oblasti oddlužení.....	26
5.2 Identifikace společných problémů souvisejících s exekucními řízeními.....	28
5.3 Doporučení pro zlepšení poradenských služeb v oblasti dluhů.....	29
Instituce EU.....	35
Spolupráce institucí EU.....	35
Implementace do českého prostředí.....	36
5.4 Strategie na podporu tvorby politik.....	36
1. Prevence a vzdělávání.....	36
2. Dostupné a kvalitní poradenství.....	37
3. Regulace a legislativa.....	37
4. Včasná intervence a podpora.....	37
5. Propojení s evropským rámcem.....	37
6. Závěr.....	38

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

**ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN**

1. Úvod

Tato část slouží k popisu kontextu a podmínek distribuce průzkumu, včetně účastníků, kteří odpověděli, a jejich profilů.

1.1 Prezentace projektu

Projekt HELP – zkratka pro StrengtHening comPEtences in financiaL literacy and debt issues on the way to citizens (Posílení kompetencí v oblasti finanční gramotnosti a dluhových otázek na cestě k občanům) – je dvouletý projekt spolufinancovaný Evropskou unií. Byl zahájen v dubnu 2025 v rámci programu Jednotný trh (SMP).

Hlavním cílem projektu HELP je nabídnout komplexní poradenství v oblasti dluhů jak osobně – prostřednictvím občanských poradenských poraden v České republice – tak online, prostřednictvím webové aplikace, kde mohou lidé čelící dluhům požádat o radu týkající se jejich situace, což pomáhá klientům snáze najít řešení svého problému, šetří čas a eliminuje nutnost cestování. Online varianta také nabízí větší soukromí, což pomáhá snížit stigma spojené s vyhledáním pomoci.

1.2 Konsorcium

Asociace občanských poraden (AOP) je stabilní silnou organizací s dlouhou tradicí, která sahá až do roku 1997. AOP v současnosti sdružuje 35 občanských poraden (neziskových organizací s právní formou – zapsaný ústav, obecně prospěšná společnost, církevní právnická osoba), jejich detašovaných pracovišť a kontaktních míst, celkem v 92 místech v ČR. Členské poradny mají sídlo ve všech krajích ČR. Působení organizace je tedy celorepublikové, což podtrhuje i realizaci jednotlivých aktivit napříč ČR jako je vzdělávání, metodická podpora a vyjednávání s jinými organizacemi a institucemi. Členské poradny ročně zodpoví přes 87 tisíc dotazů v 18 oblastech života, což značí rozsah poskytovaného poradenství (od problematiky dluhů, sociálních dávek, starobních a invalidních důchodů, pracovně-právní problematiky, těžkostí v rodině, ochranu spotřebitele přes školství až k tématu životní prostředí). AOP také hájí práva občanů prostřednictvím vládních orgánů a přispívá k posílení ochrany spotřebitele a sociální politiky.

Institut pro regionální rozvoj (IRR) byl založen v roce 2010 a je neziskovou organizací zaměřenou na podporu rozvoje evropských regionů. Toho dosahuje podporou výměny osvědčených postupů a vzděláváním klíčových zainteresovaných stran v oblastech, které jsou zásadní pro regionální a udržitelný růst. Posláním IRR je propojovat instituce z veřejného, soukromého, neziskového a akademického sektoru, podporovat sdílení znalostí a řešit výzvy v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, zdraví a sociálních otázek prostřednictvím praktických iniciativ podporovaných EU.

1.3 Komplexní analýza potřeb v oblasti správy dluhu a nedostatků v poradenských službách v České republice

Tato zpráva představuje výsledky průzkumu zkušeností se správou dluhů, který byl proveden v rámci projektu HELP s cílem zlepšit poradenské služby v dluhové problematice prostřednictvím školení zaměstnanců občanských poraden a shromažďovat osvědčené postupy, zvýšit efektivitu a kvalitu občanských poraden a zvýšit povědomí veřejnosti o včasné pomoci s dluhy a finančním zapojení spotřebitelů.

Průzkum byl zaměřen na dvě hlavní skupiny: spotřebitele, kteří se potýkají s dluhy, a klíčové zúčastněné strany v dluhové problematice. Mezi tyto zúčastněné strany patří například soudci, exekutoři, insolvenční správci, právníci, sociální služby a věřitelé. Průzkum byl distribuován ve všech krajích České republiky prostřednictvím sítě občanských poraden AOP a shromáždil odpovědi od více než 200 účastníků.

Prostřednictvím podrobné analýzy výzev, potřeb a zkušeností těchto skupin, jakož i zkoumání systémových překážek v rámci stávajícího rámce dluhového poradenství, si tato zpráva klade za cíl identifikovat významné vzorce a trendy. Tyto poznatky budou podkladem pro vývoj poradenských nástrojů, včetně online platformy, která je jedním z cílů projektu, aby lidé v nouzi měli rychlý přístup k komplexnímu a dostupnému dluhovému poradenství a cílených školicích workshopů, které budou sloužit jako nástroj pro rozvoj odborníků pracujících v oblasti dluhového poradenství.

Výsledky navíc mohou sloužit jako doporučení pro politiku založenou na důkazech, jejichž cílem je zlepšit dostupnost, stabilitu a celkovou účinnost dluhového poradenství v celé České republice.

2. Metodologie

Tato studie si klade za cíl prohloubit znalosti o tom, jaké jsou zkušenosti s řízením dluhů v České republice z hlediska spotřebitelů (aktuální dluhová situace, zkušenosti s vymáháním dluhů, chování při hledání pomoci, povědomí o možnostech oddlužení a dopadu dluhů na osobní život) a z hlediska subjektů zapojených do správy dluhů (chování spotřebitelů, překážky efektivního řízení dluhů, mezioborová spolupráce a pohledy na možné reformy). Byl využit smíšený výzkumný design, kvantitativní dotazníkové šetření, doplněné o polostrukturované kvalitativní rozhovory, které doplňují získaná data o individuálních zkušenostech, osobních příbězích a hlubší souvislosti.

Sběr dat proběhl v termínu 10.7.2025 - 21.8.2025 prostřednictvím dvou samostatných online dotazníků distribuovaných prostřednictvím sítě AOP a jejích sdružených občanských poraden (celkem 99 poraden). Respondenti byli osloveni na základě záměrného výběru na základě stanovených kritérií: klient poradny, řešený problém v kategorii "dluhová problematika". Oslovení proběhlo zaměstnanci zapojených členských poraden. Každá poradna byla odpovědná za sběr dotazníků alespoň od pěti klientů. Výzkumný vzorek tvoří 116 respondentů.

Následující zpráva je analýzou údajů shromážděných z průzkumů.

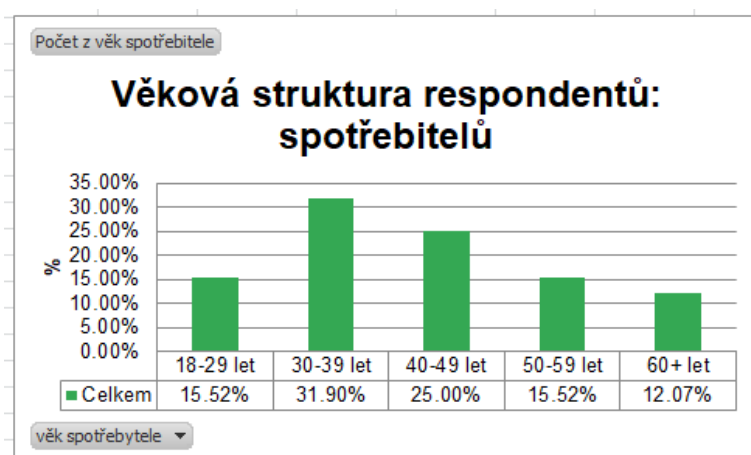
3. Zkušenosti a potřeby jednotlivců v dluhích – analýza odpovědí z průzkumu mezi spotřebiteli

Kapitola přináší detailní pohled na zkušenosti a potřeby lidí, kteří se sami ocitli v dluhové pasti a obrátili se na Asociaci občanských poraden s žádostí o pomoc. Analýza vychází ze 116 odpovědí spotřebitelů, kteří mají přímou osobní zkušenost se zadlužením, a proto poskytuje autentický obraz jejich životní situace. Respondenti našeho šetření jsou stávající klienty poraden, kteří už svůj problém aktivně řeší, či chtějí řešit, nicméně je třeba zmínit, že problematika se týká i osob, které svojí situaci aktivně neřeší a s žádnou institucí nespolupracují. Skupina osob, které problémům s dluhy čelí je v realitě širší. Tento vzorek průzkumu je tedy specifický a předpokládá už nějakou znalost systému pomoci a otevřenost sdílet svou situaci. Cílem této části není jen popsat základní demografické a sociální charakteristiky respondentů, ale také je zasadit do širšího kontextu – ukázat, zda a jak věk, vzdělání, pracovní status a příjmová situace ovlivňují jejich schopnost zvládat dluhy a udržet si důstojnou životní úroveň.

Demograficko-sociální údaje o respondentech

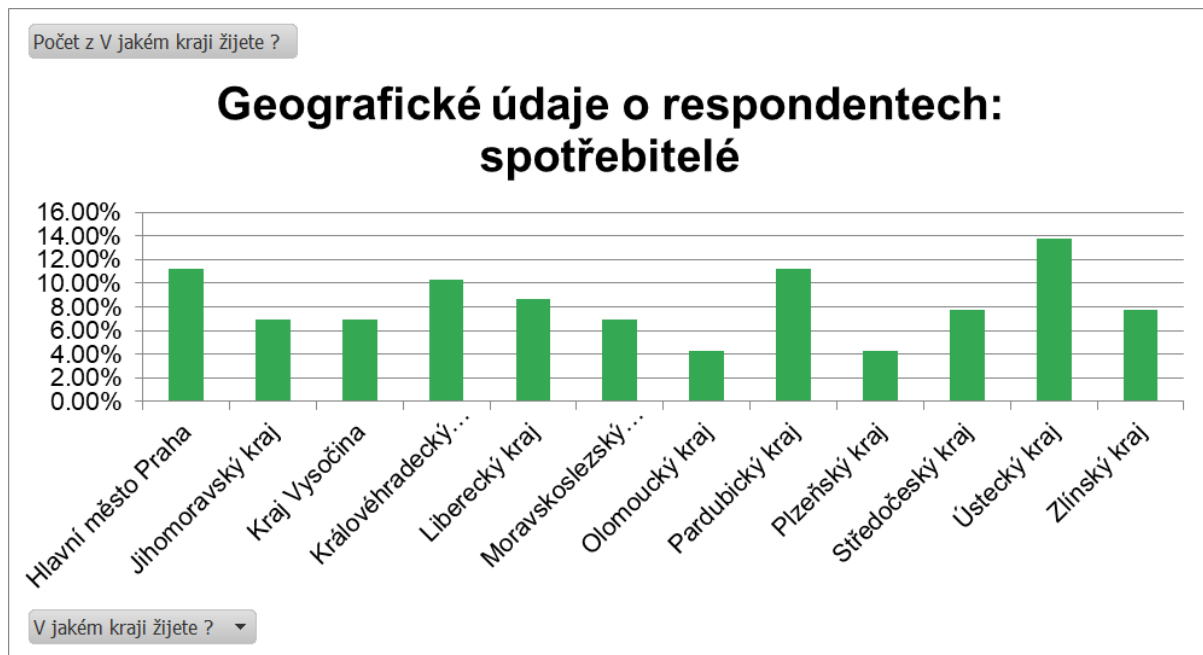
Věková struktura

Věková struktura respondentů ukazuje, že na poradny se nejvíce obrací lidé ve věkové skupině 30–39 let (31,9 %), následované skupinou 40–49 let (25 %). Tyto dvě kategorie dohromady tvoří více než polovinu všech účastníků výzkumu, což naznačuje, že problém zadlužení se v případě našich respondentů nejvíce dotýká lidí v produktivním věku, často spojeném s rodinnými a finančními závazky. Skupiny mladších (18–29 let) a osob ve věku 50–59 let mají shodně zastoupení 15,5 %, což ukazuje, že problémy s dluhy se objevují jak u lidí na začátku samostatného života, tak i u osob blížících se k důchodovému věku. Nejmenší podíl tvoří senioři nad 60 let (12,1 %), u nichž se však zadlužení může pojít s nízkými příjmy a zvýšenou zranitelností. Celkově data potvrzují, že zadlužení není omezeno na jedinou věkovou skupinu, ale nejvýrazněji se soustředí na lidi v aktivním pracovním věku.

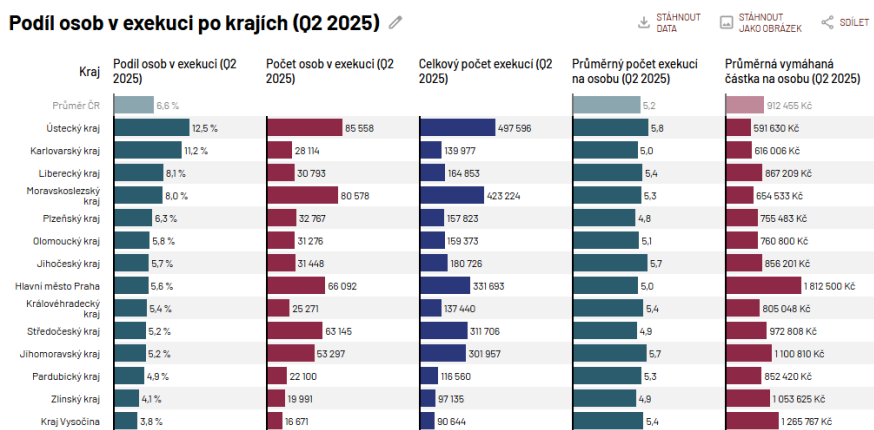
• Místo bydliště respondentů

Analýza regionálního rozložení respondentů našeho šetření ukazuje, že mezi osobami řešícími dluhovou situaci převažují obyvatelé Ústeckého kraje (13,8 %), následují respondenti z Hlavního města Prahy a Pardubického kraje (oba 11,2 %). Relativně silné zastoupení má také Královéhradecký kraj (10,3 %) a Liberecký kraj (8,6 %). Naopak nejméně respondentů pocházelo z Olomouckého a Plzeňského kraje (oba 4,3 %).

Zastoupení jednotlivých krajů ukazuje, že problematika zadlužení není vázána pouze na jedno území, ale dotýká se celé České republiky. Vyšší podíl respondentů z Ústeckého kraje potvrzují i data z Mapy zadlužení, kde je nejvyšší podíl i počet osob v exekuci.

Podíl osob v exekuci po krajích (Q2 2025)

Zdroj dat o exekucích: Exekutorská komora ČR, data licencovány pod CC BY 4.0
Zdroj ostatních dat: ČSÚ

INSTITUT PREVENČNÍ
A ŘEŠENÍ PŘEKŮŽENÍ

Zdroj: [Mapazadluzeni.cz](https://mapazadluzeni.cz/?q=kraj&vl=podil_osob_v_exekuci&vlp=2025-Q2&vis=barchart) (https://mapazadluzeni.cz/?q=kraj&vl=podil_osob_v_exekuci&vlp=2025-Q2&vis=barchart)

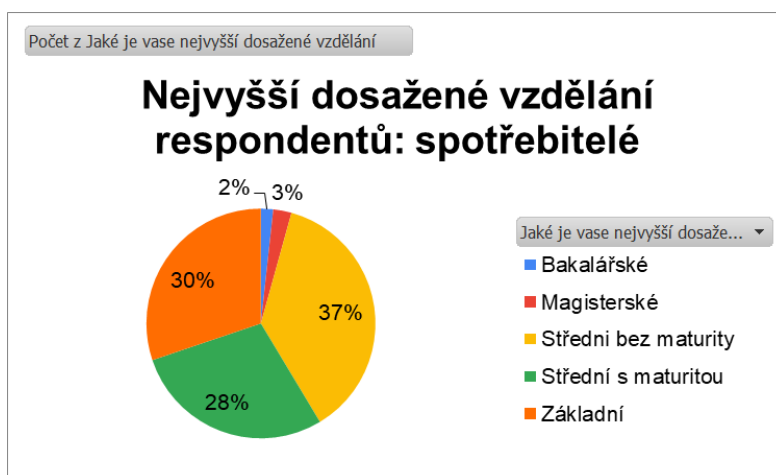
Do výzkumu bylo zapojeno 20 občanských poraden sítě AOP celkem z 12 krajů (vyjma Karlovarského a Jihočeského kraje). V některých krajích bylo zapojeno více poraden (Hl.m.Praha- 3 poradny, Moravskoslezský kraj-2 poradny, Vysočina- 2

poradny, Pardubický kraj-2 poradny, Královéhradecký kraj- 3 poradny, Ústecký kraj-2 poradny). Středočeský, Zlínský, Jihomoravský, Liberecký, Plzeňský a Olomoucký kraj po 1 poradně. Každá z poraden měla do výzkumu přispět 5 vyplněnými dotazníky od klientů. Výsledky o geografických údajích tak nelze považovat komplexní pro celou ČR vzhledem k chybějícím údajům z 2 krajů.

Vzdělání respondentů

Data o nejvyšším dosaženém vzdělání ukazují, že převážná většina respondentů našeho šetření vysokoškolské vzdělání. Největší podíl tvoří lidé se ukončenou střední školou bez maturity (37,1 %) a se základním vzděláním (30,2 %). Významná je i skupina respondentů se střední školou zakončenou maturitní zkouškou (28,5 %). Naopak vysokoškolsky vzdělaní tvoří jen malé procento – bakaláři 1,7 % a magistři 2,6 %. Struktura nejvyššího dosaženého vzdělání našich respondentů tedy naznačuje, že problém zadlužení se nejčastěji dotýká osob s nižším či středním vzděláním, nicméně je třeba vzít v úvahu, že zatímco vysokoškolsky vzdělaní lidé budou s větší pravděpodobností řešit svou dluhovou situaci s právníkem a osoby se ZŠ a SŠ budou více využívat podpory Občanských poraden, protože například nemají dostupné jiné formy podpory.

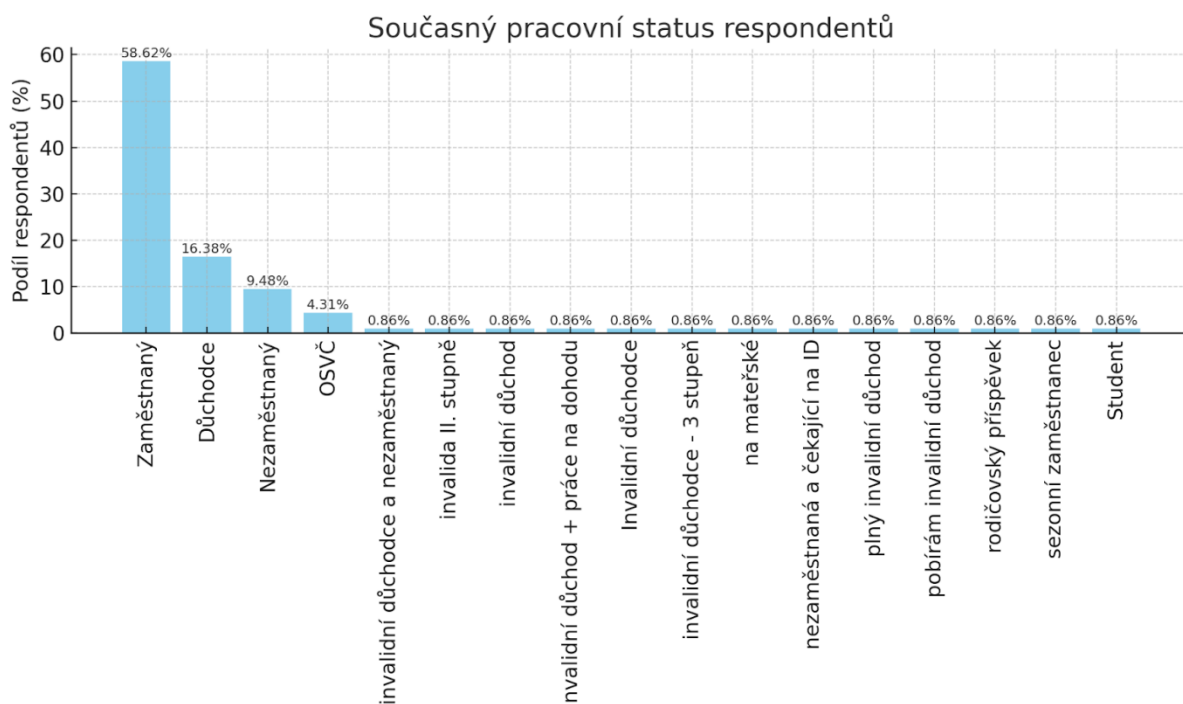
Pracovní status respondentů

Analýza pracovního statusu respondentů ukazuje, že většina z nich je ekonomicky aktivní. Největší skupinu tvoří zaměstnaní (58,62 %), což potvrzuje, že i lidé v dluhové situaci mají často stabilní pracovní poměr. Druhou nejpočetnější kategorií jsou důchodci (16,38 %), kteří se kvůli omezeným příjmům z penzí dostávají do zranitelné pozice. Nezaměstnaní tvoří téměř 10 % vzorku (9,48 %), což představuje významnou skupinu ohroženou neschopností splácet dluhy.

Menší část respondentů uvedla status OSVČ (4,31 %), zatímco jednotlivé kategorie spojené s invalidními důchody, rodičovskou či mateřskou dovolenou nebo studiem se pohybují jen kolem 0,86 % každá.

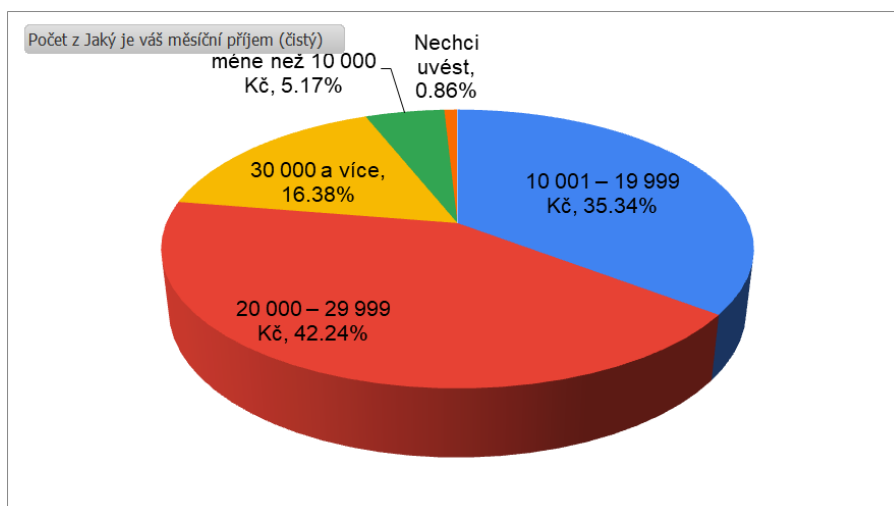
Celkově data ukazují, že zadluženost není výlučně problémem nezaměstnaných – naopak, postihuje i pracující a důchodce. Právě kombinace nízkých příjmů, vysokých životních nákladů a často také zdravotních či rodinných omezení vytváří u těchto skupin dlouhodobé riziko finanční nestability.

Měsíční příjem respondentů

Z analýzy čistého měsíčního příjmu respondentů vyplývá, že většina z nich se pohybuje v příjmovém pásmu, které lze označit za nižší až střední. Nejvíce zastoupená je skupina s příjmem mezi 20 000 a 29 999 Kč, do které spadá 42,24 % respondentů. Druhou největší skupinou jsou lidé s příjmem mezi 10 001 a 19 999 Kč, tvořící 35,34 %. Naopak vyšší příjmové kategorie, tedy respondenti s čistým měsíčním příjmem 30 000 Kč a více, představují pouze 16,38 %. Výrazně zranitelnou skupinou jsou lidé s příjmem pod 10 000 Kč, kteří tvoří 5,17 % vzorku. Velmi malé procento respondentů (0,86 %) svůj příjem však neuvedlo.

Celkově tato data ukazují, že více než tři čtvrtiny dotázaných mají čistý měsíční příjem nižší než 30 000 Kč, což se blíží hranici důstojného příjmu, jak jej definuje například iniciativa Důstojná mzda v ČR (<https://www.dustojnamzda.cz/>). To znamená, že značná část respondentů se pohybuje v pásmu, kde je finanční rezerva minimální a riziko pádu do dluhové pasti či neschopnosti pokrývat základní životní potřeby výrazně vyšší. Tento faktor významně ovlivňuje nejen jejich schopnost zvládat dluhy, ale i celkovou životní stabilitu.

3.1 Cesty k zadlužení

Cesta k zadlužení nebývá jednorozměrná ani nenadálá – naopak, jde většinou o postupný proces, v němž se kombinují dlouhodobé finanční tlaky s nečekanými životními událostmi. Analýza odpovědí respondentů ukazuje, že za vznikem dluhů stojí zejména nízké příjmy, rodinné krize a opakovaně také chybná finanční rozhodnutí. Tyto faktory se navzájem prolínají a vytvářejí prostředí, v němž i drobný výkyv – například nemoc, rozchod nebo neplánovaný výdaj – může spustit řetězec událostí vedoucích k dluhové spirále. Výsledky průzkumu proto jasně naznačují, že zadlužení není pouze individuálním selháním, ale často důsledkem kumulace sociálních a ekonomických potíží, jejichž dopady by měla mírnit cílená prevence a dostupná podpora.

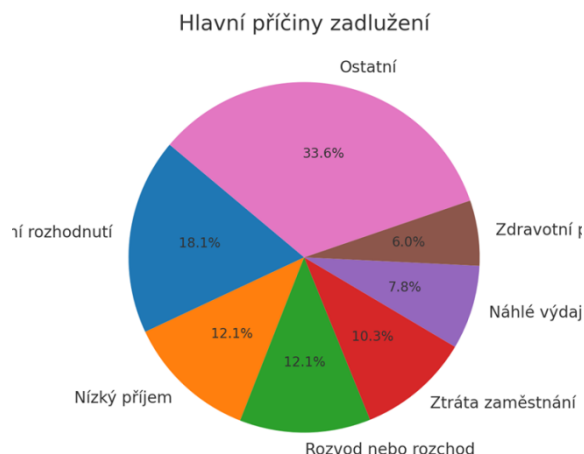
Analýza odpovědí respondentů na otázku týkající se hlavních příčin jejich zadlužení ukázala, že zadluženost vzniká především v důsledku kombinace nízkých příjmů, životních krizí a nesprávných finančních rozhodnutí.

Nejčastěji uváděnou příčinou byla nesprávná finanční rozhodnutí (18,1 %). Významný podíl má také nízký příjem (12,1 %) a rozvody nebo rozchody (12,1 %), které často vedou k destabilizaci rodinného rozpočtu. Ztráta zaměstnání se objevila u 10,3 % respondentů a náhlé výdaje (např. neočekávané opravy, zdravotní výdaje) u 7,8 %. Zdravotní problémy byly uvedeny přibližně u 6 % respondentů.

Méně častými příčinami jsou jednotlivé specifické okolnosti, například vliv pandemie COVID-19, závislost na hazardních hrách, investiční podvody, nebo potřeba finanční pomoci rodině – tyto položky se objevily jen u jednotek respondentů.

Výsledky ukazují, že zadlužení zpravidla nevzniká pouze z jednoho důvodu, ale z kumulace více faktorů. Kombinace nízkého příjmu, nesprávných finančních rozhodnutí a náhlých životních událostí představuje zásadní riziko, které může jednotlivce uvrhnout do dluhové spirály.

Klíčovou roli proto hraje prevence – finanční gramotnost, podpora při řešení krizových situací a přístup k poradenským službám.

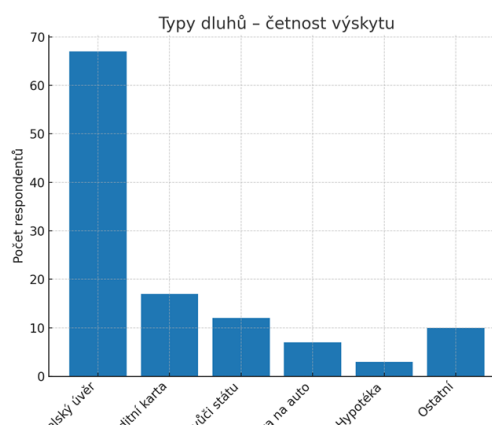
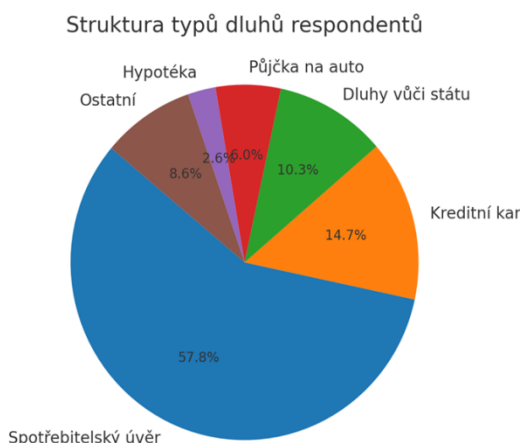
Kategorie dluhů respondentů

Analýza dat z dotazníkového šetření zaměřeného na typy dluhů ukázala, že mezi respondenty naprosto dominují spotřebitelské úvěry. Celkově se spotřebitelský úvěr objevil u více než dvou třetin účastníků šetření (54 % samostatně a přibližně dalších 10 % v kombinaci s jinými typy dluhů). To potvrzuje, že hlavním problémem není zadlužení spojené s investicemi nebo bydlením, ale zejména s běžnou spotřebou.

Druhou nejčastější kategorií zadlužení jsou kreditní karty, které se vyskytují u zhruba 15 % respondentů, a dluhy vůči státu (daně, zdravotní a sociální pojištění, další poplatky), zastoupené u přibližně 10 % účastníků. Tyto typy zadlužení se velmi často kombinují se spotřebitelskými úvěry, což vede k vyšší složitosti a rizikovosti celkové dluhové situace jednotlivců.

Dalšími zastoupenými typy jsou hypotéky (2,6 %) a půjčky na auto (okolo 6 %). Tyto formy zadlužení se objevují méně často, což může naznačovat, že respondenti pocházejí spíše z nižších příjmových skupin, které nemají přístup k velkým úvěrovým produktům. Naopak marginální, ale významné případy tvoří zadlužení spojené s běžnými životními situacemi, jako jsou nezaplacené nájemy, nedoplatky za energie, mobilní služby, pokuty či neplacené výživné.

Z uvedeného vyplývá, že zadluženost respondentů je charakteristická zejména vysokým podílem spotřebitelských úvěrů a jejich kombinací s dalšími menšími dluhy. Hypotéky a dlouhodobější investiční půjčky se objevují pouze výjimečně. Významným rizikovým faktorem se ukazuje kumulace více druhů menších dluhů, která může jednotlivce uvrhnout do dluhové spirály a ztížit proces oddlužení.

Analýza délky zadlužení ukazuje, že většina respondentů se potýká s dluhy dlouhodobě – více než 40 % je zadluženo déle než pět let a dalších 31 % po dobu tří až pěti let. Jen menší část uvedla kratší dobu zadlužení (do dvou let). Tato zjištění naznačují, že zadlužení není většinou krátkodobým problémem, ale má charakter dlouhodobé zátěže, která může zásadně ovlivňovat životní stabilitu jednotlivců i jejich rodin.

3.2 Strategie zvládání dluhů a finanční gramotnost

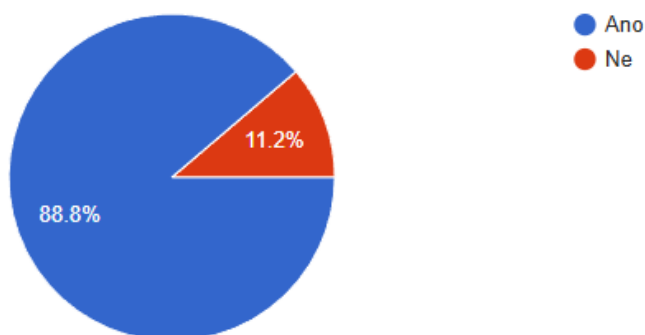
Strategie zvládání dluhů a úroveň finanční gramotnosti hrají klíčovou roli v tom, zda a jak se jednotlivcům podaří z dluhové pasti vymanit. Zatímco někteří lidé hledají řešení jak své závazky aktivně řešit prostřednictvím splátkových kalendářů, oddlužením či vyjednáváním s věřiteli, jiní problémy spíše odkládají nebo zcela rezignují. Rozhodující přitom není pouze ekonomická situace, ale také znalosti a dovednosti v oblasti finančního plánování, schopnost porozumět právním a smluvním podmínkám a orientace v dostupných možnostech pomoci. Analýza odpovědí respondentů proto ukazuje, že dluhová gramotnost není pouze otázkou finančních znalostí, ale i praktických strategií, jak zvládat každodenní život s dluhy.

Výsledky našeho šetření ukazují, že naprostá většina respondentů (téměř devět z deseti) se již setkala se situací, kdy jejich dluhy dále narostly. Tento jev, označovaný jako „inlace dluhů“, často souvisí s kumulací úroků, penále či dalších poplatků, které dlužník nezvládá pravidelně hradit. Pouze menší část respondentů (11 %) uvedla, že se s tímto problémem nesesetkala. To potvrzuje, že růst dluhů nad původní výši je běžnou zkušeností a významně ztěžuje proces oddlužení i motivaci ke splácení.

Zažili jste situaci, kdy vaše dluhy narostly (inflace dluhů)?

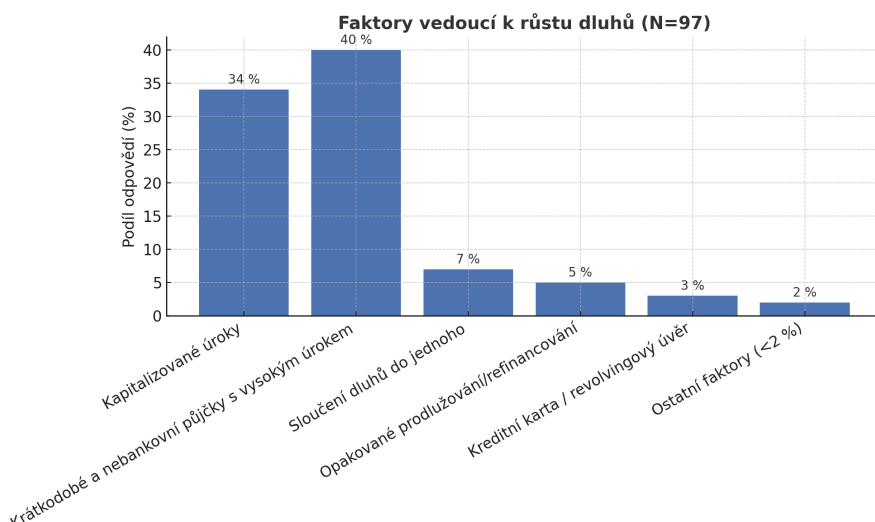
116 responses

Analýza faktorů, které způsobují růst dluhů, ukazuje, že hlavní roli hraje především struktura úvěrů a vysoké úroky. Nejčastěji respondenti uváděli krátkodobé či nebankovní půjčky s extrémně vysokými úroky (40 %) a úvěry, u kterých se neustále připočítávaly nezaplacené úroky (34 %). Významnou roli sehrává také mechanismus „dluhové pastí“ v podobě sloučení dluhů, které i nadále narůstají kvůli poplatkům, či opakovaného refinancování. Menší, ale stále důležitý podíl tvoří problémy s kreditními kartami a revolvingovými úvěry, kde splácení pouze minimální částky vede k trvalému růstu zadlužení. Ojedinělé případy souvisely s penalizací za prodlení s nájmem nebo kontokorentem. Tyto výsledky naznačují, že u většiny dlužníků není hlavním problémem samotná výše původního dluhu, ale mechanismy, které způsobují jeho dlouhodobé navyšování a činí cestu k oddlužení složitou.

Shrnutí hlavních výsledků :

- Kapitalizované úroky – 33 odpovědí (34 %)
- Krátkodobé a nebankovní půjčky s vysokým úrokem – 39 odpovědí (40 %)
- Sloučení dluhů do jednoho, které ale dále narůstalo kvůli úrokům/poplatkům – 7 odpovědí (7 %)
- Opakované prodlužování nebo refinancování půjčky – 5 odpovědí (5 %)
- Kreditní karta / revolvingový úvěr (platba minima, růst úroků) – 3 odpovědi (3 %)
- Ostatní jednotlivé faktory (penále, kontokorent, poplatek z prodlení u nájemního bydlení, rodinné souvislosti) – každý méně než 2 %.

Z analýzy také vyplývá, že dalším klíčovým faktorem růstu dluhů jsou především opožděné nebo nesplacené spotřebitelské úvěry, které uvedlo více než 70 % respondentů. Druhým nejčastějším problémem byly nezaplacené účty za služby a bydlení (13 %), které se postupně kumulují do větších dluhů. Menší část respondentů zmínila komplikace spojené se splátkovými službami typu „Kup teď, zaplat později“, nebo nesplacení hypotéky při zvýšení úrokových sazeb. Ojedinelé případy poukazují na penalizace z prodlení či blokace dluhu. Tyto výsledky ukazují, že růst zadlužení je ve velké většině způsoben relativně „běžnými“ finančními závazky – spotřebitelskými úvěry a pravidelnými platbami, jejichž neuhrazení však může rychle eskalovat do závažné dluhové pasti.

Faktory spojené se soudními náklady a exekucemi sehrávají v růstu dluhů zásadní roli. Třetina respondentů uvedla, že jejich dluhy byly vymáhány prostřednictvím exekučního příkazu, a téměř stejný podíl zaznamenal výrazné navýšení původního dluhu v důsledku soudních poplatků a dalších nákladů na exekuci. Další pětina respondentů uvedla, že jejich dluhy byly prodány inkasním agenturám, které k nim připočetly další poplatky a úroky. V menším počtu případů byla uplatněna exekuce na mzdu nebo bankovní účet, případně se dluhy navýšily v důsledku ručitelských závazků či jiných individuálních okolností. Tyto výsledky jasně ukazují, že soudní vymáhání a exekuce představují kritický faktor eskalace zadlužení, který často násobí původní dluh až do podoby dlouhodobě neřešitelné finanční zátěže.

Osobní a finanční zranitelnost představuje zásadní faktor růstu zadlužení. Nejčastěji respondenti uváděli, že kvůli nízkému nebo nestabilnímu příjmu nebyli schopni pokrýt splátky (45 %). Významnou roli sehrála i nutnost volby mezi základními životními potřebami a splácením dluhu (15 %). Přibližně každý desátý respondent uvedl ztrátu zaměstnání, zdravotní problémy či rodinnou krizi, které výrazně narušily schopnost splácet. Důležitou roli hrají také rozvody a rozchody, které u části dotazovaných vedly k nárůstu dluhů. Menší, ale stále významný podíl tvoří faktory jako hazard, nezáměr o dluh či neinformovanost o splácení, často spojené s životní nestabilitou. Celkově tato data potvrzují, že osobní krize a ekonomická zranitelnost domácností mají přímý dopad na růst zadlužení a často stojí u jeho dlouhodobé eskalace.

Nedostatečné porozumění smluvním podmínkám je dalším významným faktorem růstu zadlužení. Nejčastěji respondenti uváděli, že si neuvědomili, že

během zmeškaných splátek se úroky nadále sčítají (40 %). Pětina dotazovaných přiznala, že nerozuměla smlouvám, zejména pravidlům týkajícím se úroků a sankcí. Přibližně 14 % respondentů mělo pocit, že se stali obětí predátorského úvěrování, a téměř 8 % poukazovalo na skryté nebo nejasné poplatky, které jejich dluh dále navyšovaly. Menší část odpovědí se vztahovala k lehkovážnému přístupu k půjčkám, podepisování smluv bez jejich čtení či spoléhání na druhou osobu. Tyto výsledky ukazují, že nízká finanční gramotnost a složitost úvěrových podmínek zásadně přispívají k nárůstu dluhů a mohou dlužníky uvrhnout do dluhové spirály.

Otevřené odpovědi ukazují, že růst dluhů je často spojen se složitou kombinací více okolností. Nejčastěji zastoupeným faktorem v našem šetření jsou dle respondentů vysoké úroky, sankce a poplatky, případně praktiky věřitelů, jež respondenti vnímají jako neférové. Významnou roli hraje řetězení půjček a refinancování, které místo řešení problému vede k dalšímu nárůstu dlužné částky. Zároveň se opakují situace spojené s osobní nebo rodinnou krizí – nemoc, rozvod, závislost nebo ztráta příjmů. V několika případech sehrála roli i sociální závislost na druhých (partner, rodina, přátelé), kdy se dlužník spoléhal na jejich pomoc, která ale nepřišla. Tyto příběhy potvrzují, že růst zadlužení je často výsledkem souběhu strukturálních i osobních faktorů, nikoliv jednoho izolovaného problému.

Nejčastěji respondenti zmiňovali **vysoké úroky, sankce a exekuce (5×)** a **řetězení půjček či refinancování (4×)**. Další časté důvody byly **životní a rodinné krize** a **neschopnost splácet** (po 3×).

Kódování kategorií

- Vysoké úroky, sankce, exekuce – 5

- Řetězení půjček a refinancování – 4
- Životní a rodinné krize – 3
- Nesplácení / neschopnost splácet – 3
- Nedostatečné porozumění / podvodné praktiky – 2
- Ostatní individuální důvody – 2

Celkem: 19 odpovědí

Z provedené analýzy vyplývá, že růst dluhů je výsledkem kombinace strukturálních faktorů (vysoké úroky, sankce, soudní náklady, exekuce) a individuálních rizik (nízký či nestabilní příjem, zdravotní a rodinné krize, nedostatečné finanční znalosti). Nejvýznamnějšími spouštěči jsou spotřebitelské a krátkodobé nebankovní úvěry, jejichž podmínky – často nesrozumitelné nebo predátorské – vedou k neustálému zvyšování dluhu. Významnou roli hrají i opožděné platby, nezaplacené účty za služby a kumulace poplatků. Data ukazují, že zadlužení má povahu dluhové spirály, kdy původně zvládnutelný závazek postupně narůstá do dlouhodobě neřešitelné zátěže. Posilování finanční gramotnosti, prevence před nevýhodnými produkty a dostupná odborná pomoc se proto jeví jako klíčové strategie, jak těmto situacím předcházet.

Řešení problémů s vymáháním dluhů

Více než polovina respondentů (53 %) uvedla, že byla v minulosti kontaktována vymahačem dluhů. Tato zkušenost ukazuje, že značná část dlužníků se v určité fázi zadlužení dostává do přímého kontaktu s inkasními agenturami či jednotlivými vymahači. Skutečnost, že téměř polovina dotazovaných tuto zkušenost zatím nemá, naznačuje, že dlužníci nejsou homogenní skupinou – část z nich řeší dluhy v rámci standardního splátkového režimu nebo prostřednictvím jiných mechanismů, aniž by došlo k eskalaci až k vymáhání. Kontakt s vymahačem přitom zpravidla znamená další nárůst psychického tlaku, stresu a v konečném důsledku i finanční zátěže, jelikož do celkové dlužné částky vstupují nové poplatky a sankce.

3.3 Dopad dluhů na blahobyt

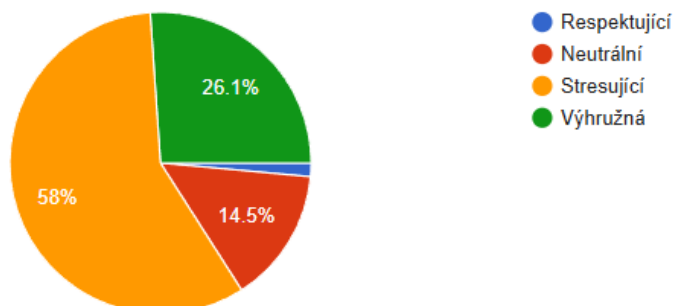
Respondenti, kteří byli kontaktováni vymahačem dluhů hodnotí tuto zkušenost převážně negativně. Nejčastěji byla interakce vnímána jako stresující (58 %) nebo dokonce výhružná (26 %). Jen menší část respondentů popsala jednání jako neutrální (15 %) a naprostá menšina (1 %) označila komunikaci za respektující. Tato zjištění potvrzují, že přímý kontakt s vymahačem a jejich přístup jsou pro většinu dlužníků psychicky náročným a často traumatizujícím zážitkem, který může mít negativní dopad nejen na jejich finanční, ale i na psychické a sociální fungování. Pouze ojediněle byla komunikace vedena v rovině rovnocenného či respektujícího jednání.

Pokud ano :

Jak byste popsal/a tuto interakci?

69 responses

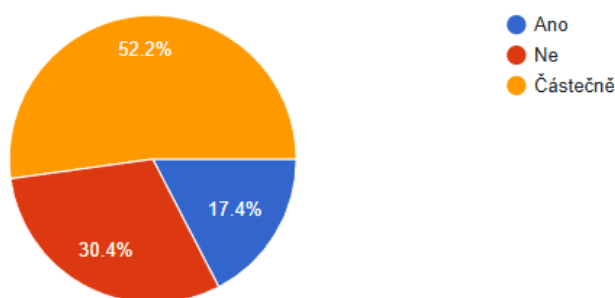

Zkušenost respondentů ukazuje, že většina z nich měla pouze omezené povědomí o svých právech během procesu vymáhání dluhů. Více než polovina (52 %) uvedla, že svým právům rozuměla jen částečně, a téměř třetina (30 %) přiznala, že jim nerozuměla vůbec. Pouze menší část (17 %) měla jasnou znalost svých práv a orientovala se v celém procesu. Tato data naznačují, že nedostatek právního povědomí a orientace v legislativě představuje významný problém, který zvyšuje zranitelnost dlužníků vůči nátlaku vymahačů a může vést k nevýhodným dohodám či dalšímu růstu zadlužení.

Pokud ano :

Rozuměli jste svým právům v tomto procesu?

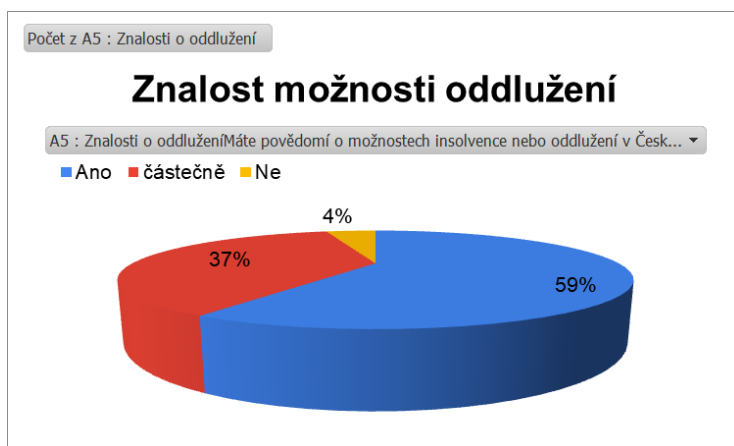
69 responses

Analýza ukázala, že při řešení dluhů se respondenti nejčastěji obraceli na občanské poradny, a to v naprosté většině případů (93 %). Jen menší část využila podporu rodiny nebo jiné nevládní organizace. Ojediněle respondenti vyhledali pomoc právníka či přátel. Významnou roli hraje i propojenost mezi organizacemi – například organizace Fokus odkazovala své klienty právě na občanské poradny. Tento výsledek potvrzuje, že občanské poradny představují důležitou a významnou pomoc dlužníkům a jsou pro veřejnost známým a využívaným místem, kde mohou hledat informace a podporu.

Možnosti insolvence nebo oddlužení v České republice

Výsledky našeho šetření ukazují, že většina respondentů má alespoň základní znalosti o možnostech oddlužení – plných 59 % uvedlo, že se v této problematice orientuje. Dalších 37 % respondentů má znalosti pouze částečné, což může znamenat, že sice o oddlužení slyšeli, ale nerozumí všem podmínkám a postupům. Pouze malá část (4 %) přiznala, že o institutu oddlužení neví vůbec nic. Tato data potvrzují, že povědomí o oddlužení mezi dlužníky existuje, ale pro značnou část z nich zůstává neúplné nebo ne zcela prakticky využitelné, což zdůrazňuje potřebu zvyšovat finanční gramotnost a dostupnost kvalifikovaného poradenství.

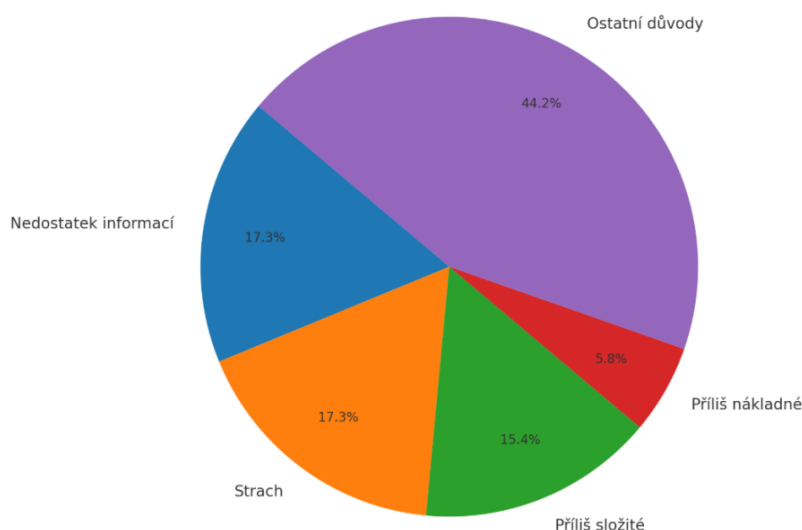
Důvody, které respondenty vedly k nevyužití oddlužení

Nejčastěji respondenti uváděli, že oddlužení nevyužili z důvodu nedostatku informací a strachu – každý faktor se objevil u přibližně 17 % dotazovaných. Podobně významná je také bariéra vnímané složitosti celého procesu (15 %). To ukazuje, že zásadním problémem není vždy objektivní nesplnění podmínek, ale především nízká právní a finanční gramotnost, nejistota a obavy z postupu. Menší část respondentů zmiňuje příliš vysoké náklady či nesoulad se svými finančními možnostmi, případně osobní a rodinné důvody (ochrana majetku, partnerství, probíhající soudní řízení).

Celkově lze říci, že hlavní překážky oddlužení nejsou jen ekonomické, ale i psychologické a informační. Strach, složitost a nedostatek informací tvoří dohromady téměř polovinu odpovědí, což ukazuje na potřebu posilovat dostupnost srozumitelného poradenství a právní podpory.

Důvody, proč respondenti nevyužili oddlužení

Dopady dluhů na duševní zdraví spotřebitelů

Výsledky ukazují, že zadlužení má pro naprostou většinu respondentů silný až velmi silný negativní dopad na duševní zdraví. Téměř polovina dotazovaných (49 %) uvedla nejvyšší možnou hodnotu, tedy že dluhy zásadně ovlivnily jejich psychickou pohodu. Dalších 29 % respondentů hodnotilo dopad na úrovni 4, což potvrzuje výrazný vliv. Přibližně pětina respondentů (20 %) vnímala dopad jako střední, zatímco jen naprosté minimum (2 osoby, 1,7 %) označilo vliv za nízký. Nikdo neuvedl, že by dluhy jeho duševní zdraví vůbec neovlivnily.

Celkově lze říci, že zadlužení není pouze ekonomickým problémem, ale představuje také významný psychologický stresor, který zásadně zhoršuje životní spokojenost, zvyšuje míru stresu a může vést k dalším sociálním a zdravotním problémům.

4. Perspektivy zainteresovaných stran v oblasti správy dluhů – analýza odpovědí z průzkumu mezi zainteresovanými stranami

Tato část Zprávy představuje pohled profesionálů, kteří se s problematikou zadlužení setkávají denně – ať už v rámci dluhového poradenství, sociální práce, nebo přímo jako dluhová poradci. Do průzkumu se zapojilo celkem 99 respondentů, jejichž zkušenosti odhalují nejen praktické překážky v systému oddlužení, ale také potřeby a doporučení pro jeho efektivnější fungování. Jejich názory tak přinášejí cenný vhled do toho, jak současný systém správy dluhů funguje v praxi a kde se objevují největší výzvy.

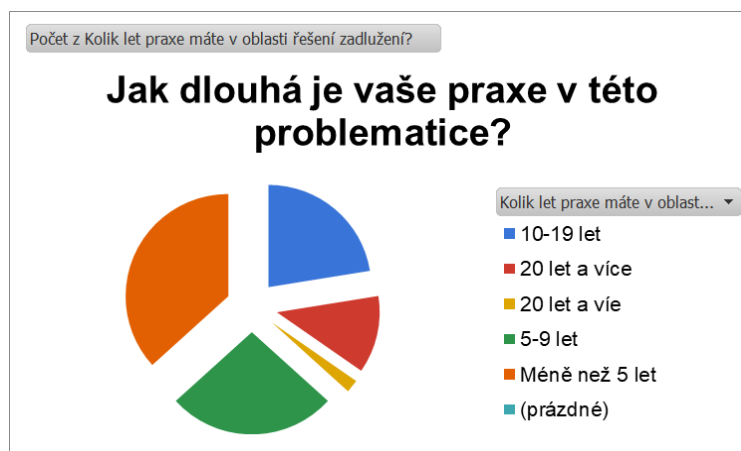
Naprostá většina z respondentů našeho šetření (více než 90 %) působí v oblasti dluhového poradenství, sociální práce nebo přímo jako dluhová poradci. To potvrzuje, že mezi účastníky převažují profesionálové s přímou zkušeností s prací s dlužníky a s problematikou oddlužení. Jen menší část respondentů zastupuje jiné role – například insolvenční správce (2 %) či právníci a zástupci poskytovatelů sociálních služeb, ředitelé neziskových organizací, vedoucí ekonomických sekcí, veřejní opatrovníci či zaměstnavatelé na chráněném trhu práce (každý kolem 1 %). Zastoupení tak ukazuje, že do šetření byli zapojeni především ti, kdo se s problematikou zadlužení setkávají na denní bázi v rámci své odborné praxe, přičemž menší podíl tvořily podpůrné nebo specializované profese.

Zastoupení respondentů našeho šetření je poměrně rovnoměrné napříč celou Českou republikou, přičemž vyšší koncentrace je patrná ve velkých městských a průmyslových regionech – zejména v Praze, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Tyto regiony jsou dlouhodobě spojovány s vyšší mírou zadluženosti a sociálních problémů, což může vysvětlovat jejich silnější zastoupení v šetření. Naopak menší zastoupení regionů, jako je Liberecký nebo Karlovarský kraj, může souviset s menším počtem organizací či respondentů zapojených do šetření.

Výsledky našeho šetření ukazují, že mezi respondenty převažují odborníci s kratší praxí – více než třetina má zkušenost do 5 let a více než čtvrtina působí v oboru 5–9 let. To znamená, že téměř dvě třetiny účastníků výzkumu mají méně než 10 let zkušeností s řešením zadlužení. Současně je však výrazně zastoupena i skupina odborníků s delší praxí: více než pětina respondentů má 10–19 let zkušeností a zhruba každý osmý dokonce 20 a více let. To ukazuje, že výzkum zahrnuje jak novější pracovníky v oboru, tak i velmi zkušené profesionály, což přináší vyvážený pohled na problematiku zadlužení z různých perspektiv.

4.1 Klíčové poznatky a postřehy

V této kapitole se zaměříme na poznatky, zkušenosti a doporučení těchto zainteresovaných stran z praxe. Výzkum byl realizován dotazníkovým šetřením s 99 respondenty v období 11.7.-21.8.2025. Šetření se stávalo jak z otevřených otázek, tak uzavřených otázek. Otevřené otázky se zpracovávali formou kódování do relevantních kategorií a pak vyhodnocovány.

Dotazník byl rozeslán k vyplnění všem členským poradnám sdružených v AOP a spolupracujícím organizacím- jedná se například o organizace jako ČAPS, VIDA, Člověk v tísni, Rubikon apod. Dále byl adresován na městské úřady-sociální odbory

některých městských částí Hl.m. Prahy, úřady práce a další občanské poradny mimo síť AOP, které se zaměřují na dluhové poradenství. Další skupinou byly přímo akreditované osoby k podání návrhu na oddlužení zveřejněné na webu Ministerstva spravedlnosti (www.sako.justice.cz). Dotazník byl rovněž směřován insolvenčním správcům a soudcům. Pravidla kybernetické bezpečnosti ve snaze zabránit kybernetickým útokům však soudcům nedovolovala dotazník vyplnit, jelikož je v rámci soudů zakázáno klikat na internetové odkazy obsažené v příchozích zprávách či podáních.

Z odpovědí šetření vyplývá, že za hlavní problémy vedoucí k růstu a udržování zadlužení jsou považovány našimi respondenty nízká finanční gramotnost spotřebitelů (47 %) a vícečetné či překrývající se dluhy (34 %). Tyto dva faktory dohromady tvoří více než čtyři pětiny všech odpovědí a ukazují, že klíčovým jádrem problému je kombinace nedostatku finančního vzdělání a špatné schopnosti hospodařit s více závazky najednou.

Vedle toho se objevují i další dílčí bariéry: složitá legislativa, vysoké náklady spojené s řešením zadlužení, predátorské úvěrové praktiky či absence dostatečné kontroly ze strany státu. Tyto faktory sice jednotlivě nezískaly vysoký podíl, ale dokreslují širší problémů, se kterými se lidé potýkají.

Celkově výsledky ukazují, že bez posílení finanční gramotnosti, prevence vícečetného zadlužení a systémového zjednodušení právních a finančních procesů se situace dlužníků bude nadále zhoršovat a vést k sociálnímu vyloučení.

Kategorie - Jaké jsou podle vás hlavní potíže v případech spotřebitelských dluhů?	Počet	Podíl (%)
Nízká finanční gramotnost spotřebitelů	47	47.47
Vícečetné dluhy/Překrývající se dluhy	34	34.34
Vysoké náklady na řešení	3	3.03
Složitě zákony	2	2.02
Neposuzování úvěruschopnosti, vysoká dostupnost, vysoké RPSN, nezákonné pokuty	1	1.01
Vysoké úrokové sazby, smluvní pokuty, obtížné	1	1.01
Všechny výše uvedené možnosti	1	1.01
Vše – kromě neefektivního vymáhání	1	1.01
Problémy s vymáháním / neefektivní vymáhání	1	1.01
Predátorské podmínky a nedostatečný dohled	1	1.01
Nedokážu určit – kombinace (3,4,5)	1	1.01
Nedostatečné prověření úvěruschopnosti peněžním	1	1.01
Nebankovní společnosti si neověřují řádně bonitu	1	1.01
nebankovní půjčky	1	1.01
Kombinace – nízká gramotnost + překrývající dluhy +	1	1.01
Jednoduchá cesta k nevýhodným nebankovním půjčkám + nízká gramotnost	1	1.01
Zhoršující se sociální situace a riziko bezdomovectví	1	1.01
Celkem odpovědí:	99	100%

Hlavní zjištěné příčiny zvyšování dluhů u spotřebitelů

Na základě otevřených odpovědí respondentů našeho šetření lze hlavní příčiny zadlužování a jeho prohlubování rozdělit do několika tematických oblastí:

1. Nízká finanční gramotnost

- nedostatek znalostí o osobních financích, neschopnost plánovat rozpočet
- neporozumění podmínkám úvěrových smluv, RPSN a sankcím
- podceňování dlouhodobých důsledků zadlužení („to nějak dopadne“)
- nedostatečná osvěta a absence prevence ve školách i v dospělosti

2. Snadná dostupnost a podmínky úvěrů

- vysoká dostupnost krátkodobých, rychlých a online půjček
- poskytování půjček bez dostatečného prověřování bonity žadatele
- predátorské praktiky: nepřiměřené úroky, skryté poplatky, nevýhodné smlouvy
- agresivní marketing a společenský tlak na čerpání úvěrů

3. Životní události a socioekonomické tlaky

- ztráta zaměstnání, nemoc, rozvod, úmrtí člena rodiny
- nízké mzdy a rostoucí náklady na bydlení, energie a základní potřeby
- absence finanční rezervy pro krizové situace
- sociální nejistota a riziko vyloučení

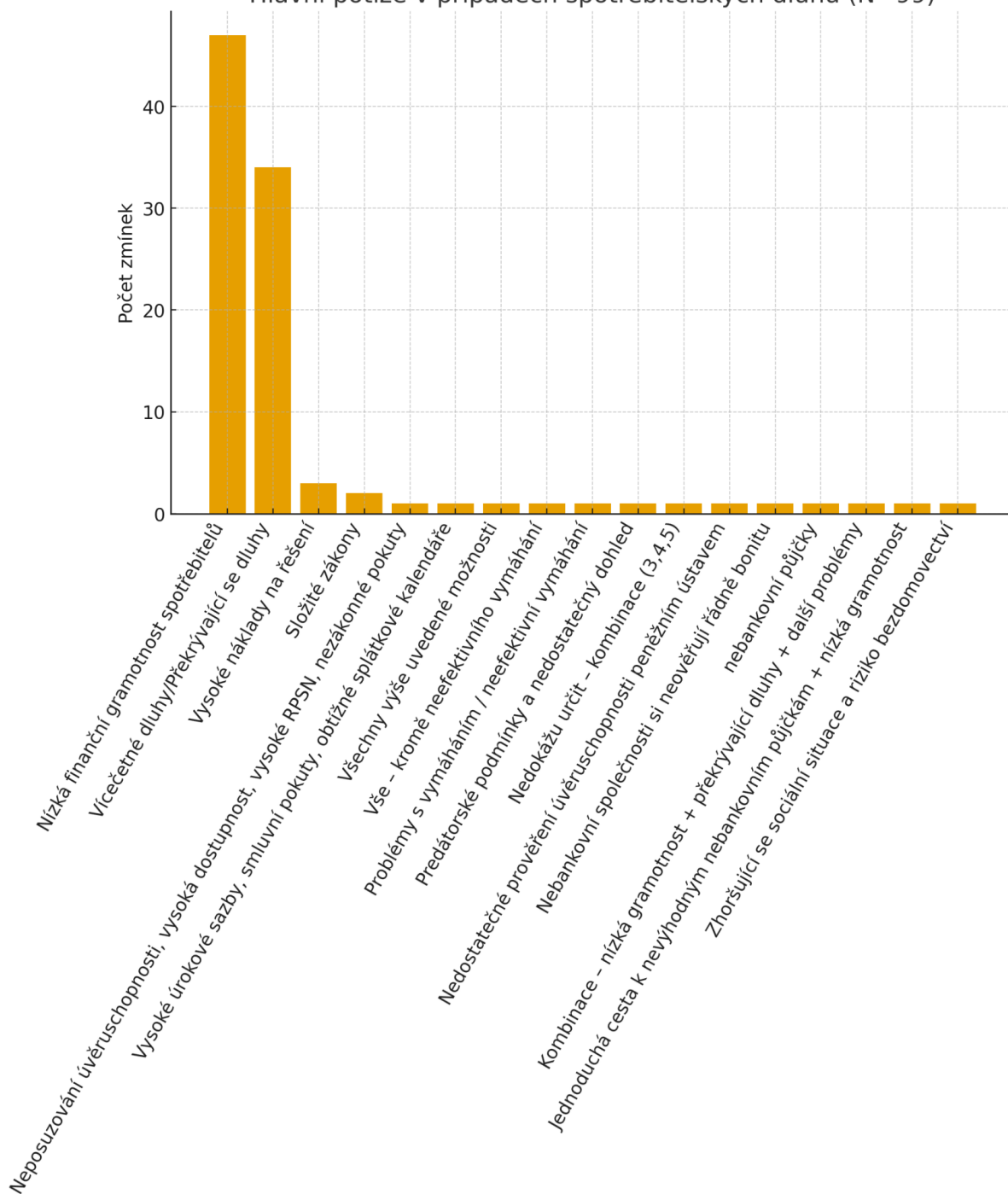
4. Dluhová spirála a exekuce

- řešení jednoho dluhu pomocí další půjčky
- kumulace více dluhů a překrývání splátek
- vysoké sankce, úroky z prodlení a náklady na vymáhání
- exekuční náklady často převyšující původní jistinu

5. Psychosociální a behaviorální faktory

- konzumní způsob života a tlak na vyšší životní standard
- vliv reklamy a sociálních sítí
- impulzivita, neschopnost odkládat spotřebu, „život tady a teď“
- závislosti (hazard, návykové látky), psychické obtíže
- nezodpovědnost a odkládání řešení problémů

Hlavní potíže v případech spotřebitelských dluhů (N=99)

Z odpovědí respondentů vyplývá, že příčiny zadlužování jsou komplexní a vzájemně propojené. Nejčastěji byla zmiňována nízká finanční gramotnost, která se projevuje nedostatkem schopnosti plánovat rodinný rozpočet, neschopností porozumět podmínkám úvěrů a smluv, podceňováním dopadů zadlužení či spoléháním na to, že situaci „nějak zvládnou“. Tento faktor se často kombinuje s nedostatkem osvěty ve školách a malou nabídkou kvalitního finančního poradenství.

Druhým klíčovým faktorem je snadná dostupnost úvěrů, zejména rychlých a nebankovních půjček, často sjednávaných online bez důkladného prověřování

bonity žadatele. Respondenti upozorňují na predátorské praktiky některých poskytovatelů, nepřiměřené RPSN, skryté poplatky či smluvní pokuty a také na agresivní marketing, který spotřebitele motivuje k čerpání dalších úvěrů.

Významnou roli hrají i životní události a krizové situace – ztráta zaměstnání, nemoc, rozvod či úmrtí člena rodiny. Tyto události, často bez finanční rezervy, vedou domácnosti k zadlužení už na základní životní potřeby, jako je bydlení či energie. Situaci dále zhoršuje růst životních nákladů, zejména cen bydlení, energií a základních potravin.

Velmi často se objevuje i problém tzv. dluhové spirály, kdy lidé řeší splácení jednoho dluhu tím, že si vezmou další půjčku. Tento mechanismus, spolu s vysokými sankcemi, úroky a náklady na vymáhání či exekuce, vede k prudkému nárůstu celkové dlužné částky a dlouhodobé platební neschopnosti.

K příčinám zadlužení přispívají i psychosociální faktory – konzumní způsob života, tlak reklamy a sociálního prostředí, impulzivita, závislosti či neschopnost odkládat spotřebu. Někteří respondenti zdůrazňovali i roli nezodpovědnosti spotřebitelů, neochotu řešit problémy včas a podceňování vážnosti situace.

Celkově lze shrnout, že zadlužování spotřebitelů je důsledkem kombinace individuálních selhání (nízká gramotnost, nezodpovědnost), systémových problémů (snadná dostupnost nevýhodných úvěrů, nedostatečný dohled a regulace, vysoké sankce) a socioekonomických tlaků (nízké mzdy, rostoucí náklady na život, životní krize).

4.2 Výzvy a překážky efektivního řízení dluhů

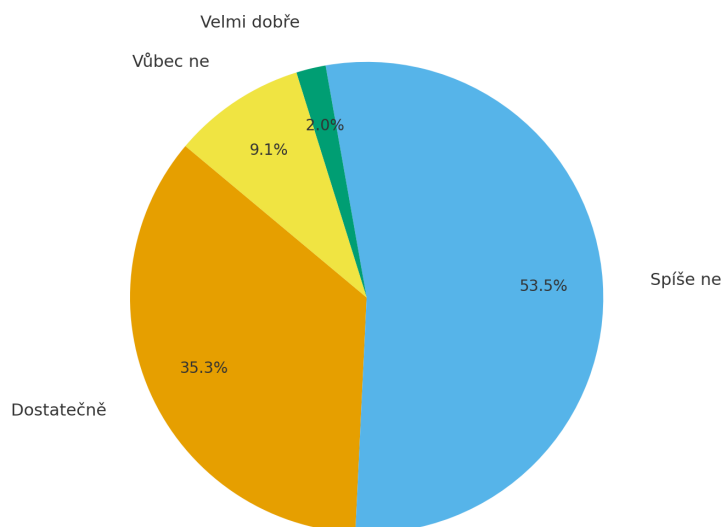
V této kapitole se zaměříme na současnou roli a postavení podpůrných nástrojů pro spotřebitele, kteří mohou být vystaveni dluhům nebo již svou dluhovou situaci řeší.

Výsledky našeho šetření ukazují poměrně kritický pohled našich respondentů na účinnost současné legislativy v oblasti ochrany zranitelných spotřebitelů. Více než polovina (53,5 %) se domnívá, že zákony spíše nechrání dostatečně, a dalších 9 % zastává vyloženě negativní postoj („vůbec ne“). To znamená, že téměř dvě třetiny účastníků šetření vnímají právní ochranu spotřebitelů jako nedostatečnou.

Naopak 35 % respondentů uvedlo, že ochrana je dostatečná, ale jen naprosté minimum (2 %) ji hodnotí jako „velmi dobrou“.

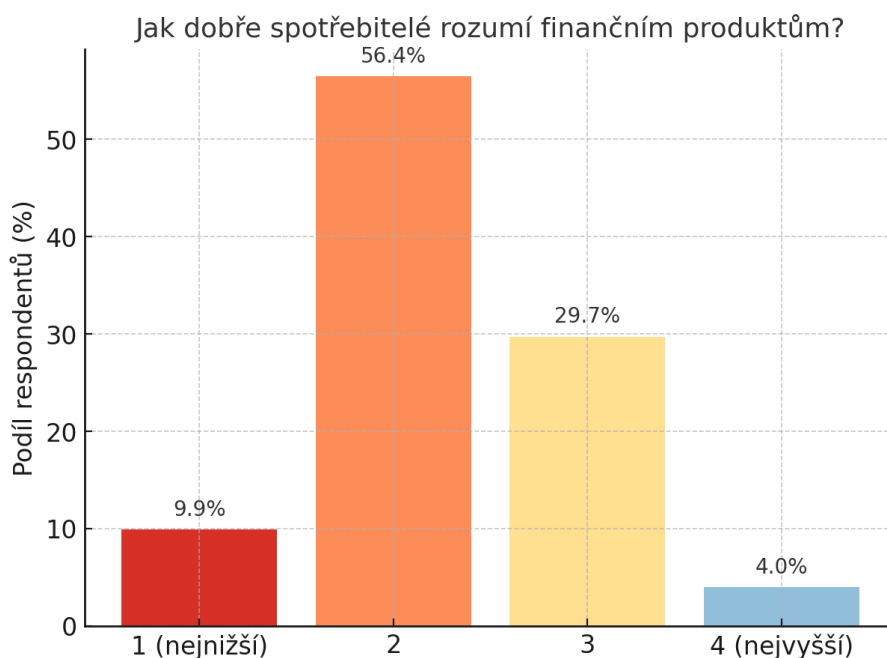
Celkově tedy převažuje názor, že právní rámec v České republice sice jistou ochranu poskytuje, ale zejména pro zranitelné skupiny obyvatel (nízkopříjmoví, lidé s nízkou finanční gramotností, osoby v exekuci apod.) je vnímán jako nedostatečný, komplikovaný a málo efektivní v praxi.

Jak dobře podle vás současné zákony chrání zranitelné spotřebitele?

Většina respondentů (66,3 %) hodnotí porozumění spotřebitelů finančním produktům spíše nízko (stupně 1 a 2). To potvrzuje, že spotřebitelé často nerozumí zásadním aspektům, jako jsou úroky, poplatky, sankce či podmínky splácení. Dalších 29,7 % volilo střední hodnotu (3), což naznačuje, že určité povědomí existuje, ale stále nedostačuje k odpovědnému finančnímu rozhodování. Pouze necelá 4 % respondentů jsou přesvědčena, že spotřebitelé rozumí finančním produktům dobře.

Celkově tedy panuje shoda, že nízká finanční gramotnost zůstává zásadním problémem, který přispívá k zadlužování a neschopnosti efektivně řešit vzniklé závazky.

Překážky efektivního řízení dluhů

Z odpovědí respondentů je patrné, že překážky efektivního řešení dluhů mají mnohohrstevnatý charakter, kombinující ekonomické, právní, systémové i psychologické faktory.

Nedostatečná informovanost a finanční gramotnost patří mezi nejčastěji uváděné bariéry. Mnoho lidí nerozumí úvěrovým smlouvám, nezná svá práva a povinnosti, nebo se v množství dokumentů a postupů ztrácí. Systém je pro laika nepřehledný – dlužníci nerozlišují mezi exekucí, insolvenčí a jinými formami splácení, často ani netuší, kolik a komu vlastně dluží.

Významnou roli hraje také nízký nebo nepravidelný příjem a celkově zhoršená sociální situace. Lidé s nízkými výdělky, nezabavitelnou částkou či nestabilním zaměstnáním jen obtížně splňují podmínky oddlužení a často nemají prostředky ani na základní životní potřeby. To vede k rezignaci, práci „na černo“ nebo ignorování problému.

Další skupinu překážek představují praktiky věřitelů a exekutorů. Respondenti uvádějí neochotu věřitelů jednat o splátkových kalendářích, vysoké úroky, poplatky, rychlé zesplatňování dluhů a tlak inkasních agentur či exekutorů, často spojený s psychickým nátlakem. Problémem je i přeprodávání pohledávek, kdy se mění věřitelé a dlužník ztrácí přehled o závazcích.

Složitost právních procesů a byrokracie byly zmíněny jako další významná bariéra. Dokumenty jsou nesrozumitelné, doručování probíhá na adresy, kde lidé již nebydlí, a soudní procesy se vlečou. To ztěžuje včasnou orientaci i možnost aktivně se bránit.

Psychologické faktory, jako jsou strach, stud a stigma, vedou k odkládání řešení problémů. Lidé se stydí vyhledat odbornou pomoc, bojí se komunikovat s věřiteli, případně doufají, že se dluhy „vyřeší samy“. Mnozí mají zkušenost s podvodnými „oddlužovacími firmami“, což posiluje nedůvěru v systém.

Specifickou překážkou je i nedostupnost kvalitního a bezplatného dluhového poradenství v některých regionech. Přestože služby existují, jejich kapacita je omezená a lidé o nich často nevědí.

Celkově se ukazuje, že překážky efektivního řízení dluhů nelze redukovat jen na individuální selhání dlužníků. Jsou výsledkem kombinace osobních, ekonomických a systémových faktorů, mezi nimiž dominují nedostatek finanční gramotnosti, nízké příjmy, složitost právního prostředí a nedostatečná dostupnost pomoci.

Informovanost českých spotřebitelů

Data z dotazníkového šetření nám ukazují, že podle zainteresovaných stran je informovanost spotřebitelů o jejich zákonných právech a možnostech při řešení dluhů je vnímána jako nedostatečná.

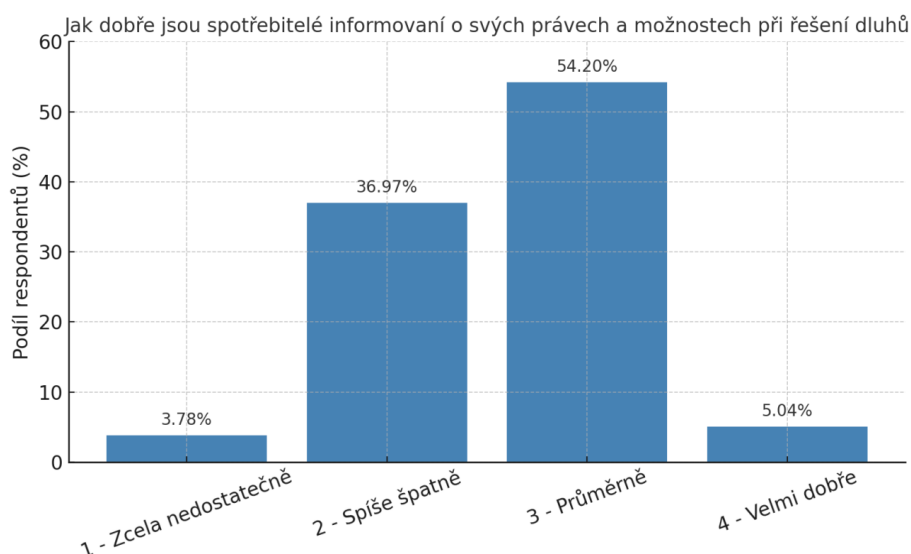
- Pouze 5,04 % respondentů hodnotí úroveň informovanosti jako velmi dobrou (4 na škále), zatímco více než polovina (54,20 %) ji označila jako

průměrnou (3).

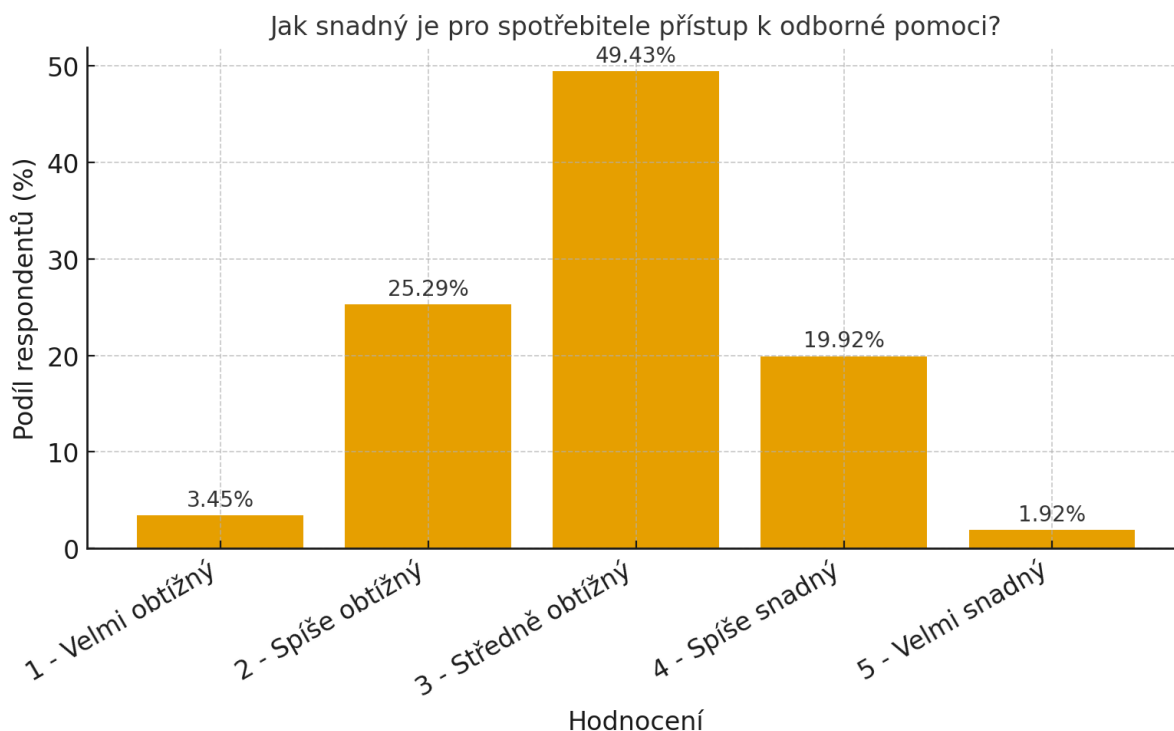
- Významná část (36,97 %) ji považuje za slabou (2), a jen 3,78 % za zcela nedostatečnou (1).

Ačkoli spotřebitelé mají určité povědomí o svých právech a možnostech, toto povědomí je spíše povrchní a často nestačí k efektivnímu řešení dluhových situací. Většina respondentů se shoduje na tom, že chybí hlubší znalost právních postupů a praktických nástrojů (např. oddlužení, vyjednávání s věřiteli, exekuční pravidla). To vytváří riziko, že spotřebitelé nejsou schopni včas reagovat, využít dostupné ochranné mechanismy a bránit se proti neetickým praktikám některých věřitelů.

4.3 Názory a návrhy týkající se politik

Dostupnost odborné pomoci při řešení dluhů představuje důležitý předpoklad efektivního zvládnutí zadlužení. Výsledky ukazují, že téměř polovina respondentů (49,43 %) hodnotí přístup k odborné pomoci jako středně obtížný. Další čtvrtina (25,29 %) jej označuje za spíše obtížný a 3,45 % dokonce za velmi obtížný. Naopak 19,92 % respondentů vnímá přístup jako spíše snadný a pouze 1,92 % jej považuje za zcela snadný. Z uvedených dat vyplývá, že přístup k odborné pomoci je pro většinu spotřebitelů spíše komplikovaný a jen menšina jej hodnotí pozitivně. Tento výsledek poukazuje na potřebu posílení dostupnosti právní, finanční a sociální podpory, která je nezbytná pro efektivní řešení zadlužení.

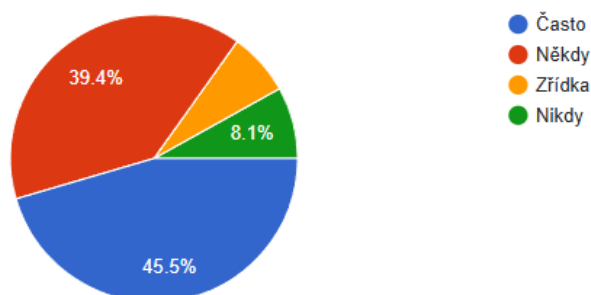

Spolupráce s nevládními organizacemi a poradci

V rámci šetření jsme zjišťovali jestli funguje spolupráce mezi zainteresovanými stranami a neziskovými organizacemi či poradci. Ze získaných dat je patrné, že většina respondentů má v této oblasti pravidelnou zkušenost, a s nějakou neziskovou organizací spolupracují. Nejvíce z dotázaných, konkrétně 45,45 %, uvádí, že spolupracují často, a dalších 39,39 % označilo, že spolupráce probíhá alespoň někdy. Naopak jen menší část respondentů uvedla, že spolupráci nezažívá nikdy (8,08 %) nebo jen zřídka (7,07 %). Tyto výsledky naznačují, že spolupráce je pevnou součástí praxe většiny odborníků v oblasti řešení dluhů, což může pozitivně přispívat k efektivitě podpory pro dlužníky i k propojování různých aktérů v systému.

Jak často spolupracujete s nevládními organizacemi/poradci ?

99 responses

Výsledky našeho šetření ukazují, že spolupráce mezi organizacemi působícími v oblasti řešení dluhů je velmi pestrá a široce rozmanitá. Nejčastěji respondenti uváděli Člověka v tísní, který je vnímán jako klíčový partner, často také ve

spolupráci s občanskými poradnami a Charitou ČR. Dále se objevují organizace jako Rubikon, Romodrom, Theia, Fokus, Armáda spásy, Naděje, Sananim, Diakonie, ale i specializované subjekty jako Institut prevence a řešení předlužení, Poradna dTest, finanční arbitr či Exekutor má smůlu. Častým partnerem jsou rovněž terénní sociální služby, azylové domy, soudy, insolvenční správci, advokáti a další poskytovatelé sociálních služeb. Někteří respondenti uvedli, že spolupracují „s kýmkoliv, kdo projeví zájem“, jiní však zdůraznili, že přímá spolupráce chybí nebo zatím neprobíhá.

Celkově lze konstatovat, že spolupráce probíhá převážně v rámci nevládního a neziskového sektoru, ale často zasahuje i do oblasti justice a státní správy. Tento široký ekosystém partnerů posiluje možnosti podpory dlužníků, ale zároveň odhaluje, že úroveň spolupráce je velmi rozdílná – od aktivního propojení až po úplnou absenci kontaktů.

5. Doporučení

5.1 Hodnocení účinnosti současného poradenství v oblasti oddlužení

Ačkoli v oblasti dluhového poradenství již existuje mnoho funkčních spoluprací, respondenti vnímají řadu rezerv, které by mohly přispět k efektivnějšímu řešení předlužení. Nejčastěji se objevuje potřeba zlepšit komunikaci a spolupráci se soudy, exekutory a insolvenčními správci, a to zejména v oblasti včasného a srozumitelného informování dlužníků o možnostech pomoci. Opakovaně zaznívá také volání po větší provázanosti mezi dluhovými poradnami, sociálními službami, obcemi a úřady práce, aby se rizikové situace zachytily dříve a dlužníci nebyli ponecháni bez podpory.

Významná část odpovědí zdůrazňuje nedostatek kapacit bezplatného právního zastoupení a pro bono služeb, stejně jako potřebu častějších odborných setkávání mezi poradci, soudci, exekutory a dalšími aktéry. Kromě systémové spolupráce se opakovaně objevuje i důraz na prevenci a vzdělávání – respondenti doporučují posílení finanční gramotnosti na školách, osvětu ve firmách i širší mediální kampaně, které by pomohly destigmatizovat zadlužení a motivovat lidi k vyhledání pomoci včas.

Objevují se také návrhy na mezioborovou spolupráci – propojení práva, sociální práce a zdravotnictví, které by reflektovalo, že zadlužení je často provázáno s psychickými obtížemi, nemocemi či sociálními problémy. Někteří respondenti upozorňují i na nutnost zapojit zaměstnavatele či komunitní aktéry (školy, farnosti, komunitní centra), protože právě ti bývají často prvními, komu se lidé se svými problémy svěří.

Celkově lze shrnout, že klíčovou bariérou není jen nedostatek spolupráce, ale i její nesystematičnost a závislost na osobních vazbách jednotlivých aktérů. Respondenti se shodují, že pro efektivní zvládnutí zadlužení je nezbytné posílit koordinaci, sdílení informací a stabilitu financování služeb, aby byla pomoc dostupná, provázaná a předvídatelná.

Analýza otevřených odpovědí k otázce, zda existují oblasti konfliktu nebo nesouladu mezi zúčastněnými stranami, které poškozují výsledek pro spotřebitele, ukazuje značnou různorodost názorů. Část respondentů odpovídá „nevím“ nebo „ne“, což naznačuje buď nedostatek zkušeností, nebo vnímání systému jako relativně funkčního. Přesto se mezi odpověďmi objevuje několik opakujících se problémových okruhů, které lze shrnout následovně:

1. Konflikt zájmů věřitelů, exekutorů a spotřebitelů

Velmi často zaznívá, že zájmy exekutorů a věřitelů (zejména nebankovních společností) nejsou v souladu se zájmy spotřebitelů. Exekutoři jsou vnímáni jako soukromí podnikatelé motivovaní ziskem, což podle respondentů vede k navyšování nákladů a méně k hledání smírného a efektivního řešení. Nebankovní společnosti a vymahačské agentury jsou kritizovány za tlak při sjednávání smluv, neregulované úroky a poskytování půjček lidem, kteří je evidentně nemohou splácet.

2. Nedostatečná komunikace a nekoordinovanost

Řada odpovědí zdůrazňuje špatnou nebo zcela chybějící komunikaci mezi věřiteli, exekutory, insolvenčními správci a spotřebiteli. Dlužníci se často dostávají do spirály, protože nemají přístup k jasným informacím a nevědí, na koho se obrátit. Zmíněny byly i případy, kdy exekutoři záměrně komplikují proces (např. blokování chráněných účtů). V oblasti insolvence se objevuje problém s nekonzistentním postupem soudů a různými výklady novel zákonů, což prohlubuje nejistotu.

3. Nerovné postavení spotřebitele

Respondenti opakovaně uvádějí, že spotřebitel je slabší stranou, která nerozumí složitým smlouvám, právnímu jazyku ani výpočtům úroků a RPSN. To vede k přijetí nevýhodných podmínek, které není schopen plnit. Někteří zmínili i psychický nátlak poskytovatelů úvěrů a absenci dostupného právního zastoupení. Spotřebitel tak stojí proti systému, ve kterém převládá ekonomický zájem věřitele, nikoli jeho ochrana.

4. Strukturální a legislativní problémy

Zazněly také připomínky k nedostatečné regulaci nebankovního sektoru, vysokým stropům příslušenství pohledávek a komplikovaným právním procesům. Někteří respondenti upozorňují, že přeprodávání dluhů inkasním společnostem mění smysl vymáhání – cílem už není splacení jistiny, ale maximalizace příslušenství. Problémem jsou také vysoké náklady advokátů při sepisování insolvenčních návrhů a absence jasných lhůt (např. při zřizování chráněných účtů).

5. Etické a praktické rozpory

Několik odpovědí shrnuje situaci obecně: konflikt mezi ziskem a pomocí, právem a etikou, individuální a systémovou odpovědností. Sociální služby vnímají zadlužení jako komplexní problém spojený se sociální a zdravotní situací, zatímco finanční instituce kladou důraz na individuální odpovědnost dlužníka. Tento rozdíl v přístupu komplikuje nalezení společného řešení.

5.2 Identifikace společných problémů souvisejících s exekucními řízeními

Drtivá většina respondentů (téměř 86 %) potvrdila, že se setkala s případy, kdy soudní nebo exekuční řízení výrazně navýšilo původní výši dluhu. To znamená, že právní a exekuční procesy vnímají respondenti jako významný faktor, který nejen neřeší zadlužení, ale naopak přispívá k jeho dalšímu růstu.

Pouze 14 % respondentů podobné zkušenosti nezaznamenalo. Tento podíl však ukazuje spíše na výjimku než pravidlo.

Celkově výsledky potvrzují, že náklady spojené se soudními a exekučními řízeními (úroky z prodlení, pokuty, odměny exekutorů a právníků) jsou klíčovým momentem, kdy se původní dluh může navýšit i o stovky procent, což zásadně ztěžuje šanci dlužníků na jeho splácení a odchod z dluhové spirály.

Důvody navýšení dluhu díky soudnímu nebo exekučnímu řízení

Z otevřených odpovědí respondentů vyplývá, že nejčastější příčinou výrazného navýšení původního dluhu jsou vysoké úroky z prodlení a náklady spojené s exekucí. Opakovaně se objevuje, že i relativně malý dluh v řádu stovek korun (např. pokuta v MHD nebo nezaplacený poplatek) se může během let kvůli úrokům, penále a odměnám exekutorů vyšplhat až na desetitisíce. Typickým příkladem byla uvedena jízdenka za 600 Kč, která se po deseti letech vymáhání změnila na 19 000 Kč.

Respondenti upozorňují také na náklady právního zastoupení a advokátních tarifů, které často neodpovídají skutečné složitosti případu. Kritizováno je i netransparentní účtování exekutorů, účelové navyšování odměn a neúčelné úkony (např. zbytečné znalecké posudky či doručování na adresu, kde dlužník dlouhodobě nebydlí). Zmiňovány jsou rovněž dlouhé soudní a exekuční procesy,

během nichž běží úroky a příslušenství, což vede k několikanásobnému nárůstu původní jistiny.

Další důležitou roli hraje pasivita dlužníků – nereagování na výzvy, nepřebírání pošty či úplné ignorování závazků. Tato nečinnost často znamená, že dlužník o řízení vůbec neví a dozví se o něm až v okamžiku, kdy má zablokovaný účet či obstavený majetek. V takových situacích je prakticky nemožné aktivně bránit růst dluhu.

V odpovědích se objevila i kritika systémového nastavení exekucí v ČR – zejména absence zastropování nákladů u starších případů, možnost opakovaného postoupení dluhu inkasním společností či nevhodně nastavená priorita splácení (kdy jsou přednostně hrazeny úroky a náklady, nikoliv samotná jistina). To způsobuje, že dlužník často i po letech splácení dluží více než na začátku.

Celkově lze říci, že respondenti vnímají exekuční řízení jako faktor, který zásadně zhoršuje šanci dlužníků dostat se ze zadlužení, protože kombinuje vysoké příslušenství, nepřiměřené náklady a někdy i neochotu institucí hledat smírná řešení.

5.3 Doporučení pro zlepšení poradenských služeb v oblasti dluhů

Tato kapitola shrnuje návrhy a podněty z praxe odborníků i zkušenosti samotných poradců, které ukazují, jak lze posílit prevenci zadlužení a zvýšit efektivitu pomoci spotřebitelům v dluhových pastích. Odpovědi ukazují, že současný systém podpory a regulace je pro mnoho lidí stále nepřehledný, nedostupný nebo nedostatečně funkční. Proto je nutné hledat řešení, která propojí vzdělávání, včasnou intervenci, legislativní změny i lepší spolupráci mezi institucemi. Následující část představuje klíčová doporučení, jak zlepšit poradenské služby a přispět k udržitelnému oddlužení a ochraně spotřebitelů.

Na základě odpovědí respondentů je patrné, že klíč k prevenci zadlužování nespočívá v jediném opatření, ale v celé kombinaci kroků, které musí jít ruku v ruce. V jejich výpovědích se nejčastěji opakuje potřeba propojit prevenci a vzdělávání s legislativními úpravami a praktickými nástroji dostupnými lidem v každodenním životě. Výsledky ukazují několik hlavních oblastí, na které by se systémová opatření měla zaměřit:

1. Posílení finanční gramotnosti

Nejčastěji zmiňovaným opatřením je finanční vzdělávání již od základní školy, ale i pro středoškoláky, dospělé, seniory a zranitelné skupiny. Respondenti zdůrazňují potřebu praktické výuky hospodaření, sestavování rozpočtu, porozumění úrokům a smluvním podmínkám. Často zazněl i požadavek na dluhovou prevenci na pracovištích nebo prostřednictvím komunitních workshopů a médií.

2. Dostupné a kvalitní poradenství

Velká část odpovědí zdůrazňuje nutnost bezplatného a dostupného dluhového a finančního poradenství ve všech regionech, včetně online a terénních služeb. Jako užitečný nástroj se objevují návrhy na centrální registry dluhů (podobně jako insolvenční rejstřík), dluhové kalkulačky nebo aplikace pro posouzení výhodnosti půjček.

3. Přísnější regulace trhu s úvěry

Respondenti požadují omezení nebo zákaz nebankovních půjček a mikropůjček, stanovení stropu pro RPSN, úroky a sankce, zákaz klamavé reklamy na úvěry a přísnější pravidla pro posuzování bonity spotřebitelů. Objevuje se i návrh zavést povinný „test finanční způsobilosti“ před uzavřením úvěrové smlouvy, který by prověřil nejen příjmy, ale i znalosti spotřebitele.

4. Legislativní a systémové změny

Mezi návrhy se objevuje zastropování příslušenství pohledávek, automatické zastavování marných exekucí, sloučení exekucí pod jednoho exekutora, přísnější dohled ČNB nad poskytovateli úvěrů a dokonce i zrušení systému soukromých exekutorů. Někteří respondenti doporučují zavést časovou lhůtu (např. 24 hodin) mezi žádostí a podpisem smlouvy, aby se omezila impulzivní rozhodnutí.

5. Včasná intervence a podpora ohrožených domácností

Více odpovědí poukazuje na potřebu včasného zachytu rizikového chování – např. varovné signály při opakovaném nesplácení. Podporována je i pružnější sociální pomoc, která by byla dostupná dříve než po několika měsících a zohledňovala reálný zůstatek po exekučních či insolvenčních srážkách.

6. Osvěta a změna společenského klimatu

Respondenti navrhují veřejné kampaně, reálné příběhy zadlužených lidí v médiích a destigmatizaci vyhledání pomoci. Důraz je kladen na větší osobní odpovědnost spotřebitelů a na podporu kultury finanční opatrnosti.

Legislativní reformy a doporučení

Analýza odpovědí respondentů ukazuje, že systém řešení dluhů v České republice je vnímán jako složitý, roztříštěný a v některých ohledech nespravedlivý. Nejčastěji se objevují návrhy na přísnější regulaci nebankovních poskytovatelů půjček. Respondenti volají po zastropování úroků a RPSN, jasné legislativní definici lichvy a tvrdších sankcích pro společnosti, které neposuzují úvěruschopnost klientů. Opakovaně zaznívá i návrh omezit či zakázat online půjčky a zpřísnit dohled ČNB nad trhem.

Velkou část odpovědí tvoří také doporučení týkající se exekučního řízení. Nejčastěji je zmiňován princip „jeden dlužník = jeden exekutor“, který by měl zabránit paralelním exekucím a snížit náklady na vymáhání. Další návrhy zahrnují zastavování marných exekucí, omezení nákladů u bagatelních dluhů a posílení kontroly činnosti exekutorů, včetně návrhů na jejich začlenění do státní správy s pevně stanoveným platem.

Respondenti rovněž upozorňují na potřebu zjednodušení insolvenčního řízení a větší přístupnosti oddlužení pro zranitelné skupiny (senioři, samoživitelé, invalidní osoby). V této souvislosti se objevují i návrhy na vznik centrální evidence dluhů a závazků či bezplatného „dluhového konta“, které by občanům poskytlo jasný přehled o jejich situaci.

Významná část návrhů se týká také prevence a vzdělávání. Respondenti doporučují zavést povinnou finanční gramotnost do škol, podporovat vzdělávací programy i pro dospělé a zvýšit informovanost o možnostech odborného dluhového poradenství. Někteří navrhují i regulaci reklam na půjčky a zavedení povinného informování dlužníků o možnosti bezplatného poradenství již při zahájení řízení.

Celkově z odpovědí vyplývá, že účinná reforma by měla stát na třech pilířích: regulace trhu s půjčkami (zejména nebankovního sektoru), férovější a přehlednější exekuční a insolvenční praxi a posílení prevence prostřednictvím finanční gramotnosti a poradenství. Tyto kroky by podle respondentů mohly vést k větší důvěře ve spravedlnost systému a k udržitelnému řešení dluhové problematiky v ČR.

Jedna zásadní změna v systému řešení dluhů

Odpovědi respondentů ukazují, že pokud by měli možnost změnit jedinou věc v současném systému, jejich návrhy by se soustředily zejména na omezení nebankovních půjček a jejich přísnější regulaci, dále na reformu exekuční praxe a posílení prevence prostřednictvím vzdělávání a informovanosti.

Jedním z nejčastěji zmiňovaných opatření je zavedení principu „jeden dlužník = jeden exekutor“. Podle respondentů by tato změna vedla k větší přehlednosti, nižším nákladům na vymáhání a motivovala by dlužníky k aktivnímu řešení svých závazků. S exekucemi souvisí také návrhy na snížení odměn exekutorů, zastropování příslušenství dluhu a přeměnu exekutorů na státní zaměstnance s tabulkovými platy.

Významná část odpovědí se zaměřuje na regulaci trhu s půjčkami, především nebankovního sektoru. Lidé navrhují zákaz online půjček bez ověřování bonity, zastropování úroků (např. na 10 % ročně), zákaz mikropůjček a tvrdší sankce pro poskytovatele, kteří neposuzují úvěruschopnost. Často se objevuje i požadavek na omezení nebo zákaz reklamy na hazard a půjčky v médiích.

Další skupina odpovědí zdůrazňuje prevence a vzdělávání – povinná finanční gramotnost ve školách, včasné informování dlužníků o možnostech bezplatné pomoci nebo vznik centrálního registru dluhů („dluhového konta“) dostupného občanům i poradcům. Objevuje se také myšlenka zřízení státní platformy pro správu osobních financí, která by občanům poskytovala aktuální přehled o jejich dluzech a doporučení k hospodaření.

Menší část respondentů zmiňuje i širší sociální a ekonomické souvislosti – zejména dostupné bydlení, zvýšení minimální mzdy nebo lepší ochranu manželů a rodin před důsledky dluhů jednoho z partnerů.

Celkově lze říci, že nejčastější odpovědi se soustředí na tři klíčové oblasti: férovější exekuční systém, tvrdší regulace nebankovních půjček a důslednější prevence prostřednictvím vzdělávání a informovanosti. Tyto změny by podle respondentů mohly zásadně přispět k transparentnějšímu, spravedlivějšímu a efektivnějšímu řešení dluhů v České republice.

TOP 5 nejčastějších návrhů změn:

- 1. Princip „jeden dlužník = jeden exekutor“**
 - sjednocení exekucí u jednoho exekutora, snížení nákladů, větší přehlednost a motivace dlužníků ke splácení.
- 2. Tvrdší regulace nebankovních půjček**
 - zákaz online půjček bez prověření bonity, zastropování úroků (např. 10 % ročně), zákaz mikropůjček, vyšší sankce za neférové praktiky.
- 3. Omezení reklamy na půjčky a hazard**
 - zákaz či výrazné omezení reklamy na rizikové úvěry, mikropůjčky a hazardní hry, které lákají zranitelné skupiny obyvatel.
- 4. Povinná finanční gramotnost a prevence**
 - začlenění finančního vzdělávání do škol, včasné informování dlužníků o možnostech bezplatné pomoci, centrální registr dluhů („dluhové konto“) přístupný občanům i poradcům.
- 5. Spravedlivější odměny a postupy exekutorů**
 - snížení odměn u nízkých dluhů, zastropování příslušenství, přeměna exekutorů na státní zaměstnance s fixním platem, zákaz likvidačních praktik.

Analýza účinných forem podpory zadluženým osobám

Z odpovědí respondentů vyplývá, že nejúčinnější pomoc zadluženým osobám má komplexní charakter a nemůže být redukována pouze na jednu oblast. Přesto se mezi odpověďmi objevují určité akcenty, které lze rozdělit do tří hlavních rovin: sociální, právní a finanční podpora, přičemž klíčovou roli hraje jejich kombinace.

- Sociální podpora byla zmiňována nejčastěji. Respondenti ji vnímají jako základní předpoklad stabilizace – poskytuje nejen praktické vedení (pomoc s dávkami, bydlením, zaměstnáním), ale i psychologickou oporu a motivaci, která je pro dlouhodobé zvládnutí dluhové situace zásadní. Sociální pracovník je často první, kdo s klientem mapuje celou jeho životní i finanční situaci a pomáhá mu zorientovat se v možnostech řešení. Několik odpovědí zdůrazňuje i význam dlouhodobého doprovázení a case managementu.
- Právní podpora je druhým pilířem. Respondenti ji spojují zejména s procesy oddlužení a insolvence, právní orientací ve smlouvách, exekucích či při komunikaci s věřiteli a soudy. Bez právního poradenství hrozí, že klienti budou činit zásadní chyby s nevratnými důsledky. Někteří respondenti zdůrazňují i potřebu zpřístupnit právní služby těm, kteří si je nemohou dovolit, případně posílit roli bezplatného dluhového poradenství.

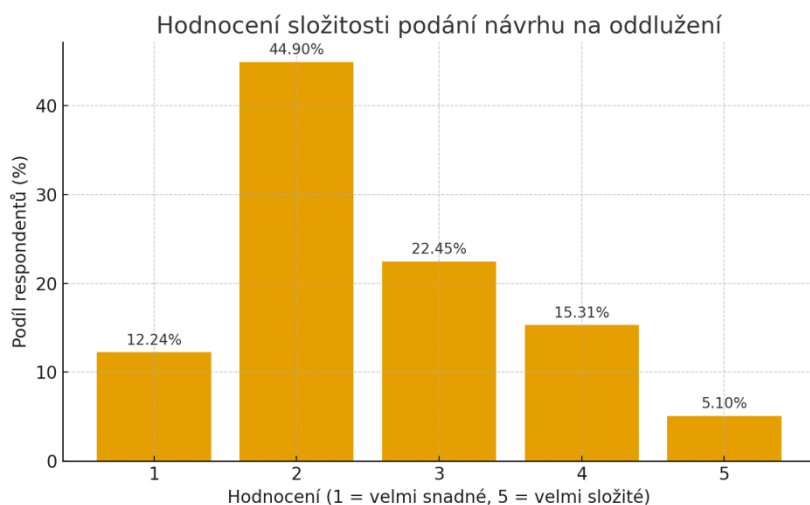
- Finanční podpora (např. dávky, jednorázová pomoc, potravinová či materiální podpora) je vnímána jako doplňkový, ale nezbytný nástroj – zvláště v situacích, kdy je potřeba překlenout období před zahájením insolvenčního řízení nebo při hrozbě ztráty bydlení. Zároveň ale zaznívá, že samotná finanční injekce nestačí, pokud není provázána se sociálním a právním poradenstvím.

Řada respondentů se shoduje, že nejúčinnější je koordinovaná kombinace všech tří podpor – tedy propojení právní orientace, sociální stabilizace a finančního zajištění. V praxi to znamená nejen odbornou pomoc s právními kroky, ale také práci s motivací, stabilizací příjmů a bydlení, prevencí recidivy dluhů a podporou v každodenním životě.

Oddlužení podle současné legislativy

Výsledky našeho šetření také ukazují, že složitost podání návrhu na oddlužení podle současné legislativy je většinou hodnocena jako spíše nižší, ale rozhodně ne zcela bez problémů. Největší skupina respondentů, téměř 45 %, označila složitost hodnotou 2, což naznačuje, že proces nepovažují za vyloženě komplikovaný, avšak stále vyžaduje určitou míru znalostí a orientace v systému. Přibližně čtvrtina dotázaných (22,45 %) vnímá podání návrhu jako středně obtížné, tedy zvládnutelné, ale s významnými bariérami, které mohou bránit lidem bez dostatečné podpory. Další část odpovědí, kolem 15 %, hodnotila složitost vyšší známkou 4 a více než 5 % dokonce maximální známkou 5, což svědčí o tom, že pro určitou skupinu zůstává tento proces velmi náročný. Naopak více než dvanáct procent respondentů jej považuje za snadný a hodnotilo známkou 1.

Celkově lze tedy říci, že ačkoliv legislativní změny v posledních letech vedly k určitému zjednodušení procesu oddlužení, pro řadu lidí je stále nezbytné odborné poradenství a dostupné informační materiály, které jim umožní lépe se orientovat a úspěšně zvládnout tento administrativně i psychicky náročný krok.

Analýza otevřených odpovědí na otázku „Které části návrhu na oddlužení považujete pro klienty/zpracovatele za nejproblematictější?“ ukazuje, že přestože část respondentů považuje celý proces za přehledný a dobře nastavený, většina

identifikuje řadu oblastí, které jsou pro dlužníky i zpracovatele zásadní překážkou. Nejčastěji se objevuje obtížné doložení příjmů za posledních 12 měsíců a zároveň nutnost odhadnout příjmový potenciál do budoucna, což je pro klienty s nepravidelnou pracovní historií, častými změnami zaměstnání nebo neformálními příjmy velmi náročné. Druhou zásadní problematickou oblastí je mapování závazků – klienti často nemají přehled o všech svých dluzích, postrádají smlouvy či rozhodnutí a získávání informací od věřitelů či exekutorů pro ně bývá složité a zdoluhavé.

Za významné komplikace jsou označovány také formální a právní aspekty návrhu, které jsou pro laiky nesrozumitelné a vyžadují odbornou interpretaci. Jako obtížné respondenti hodnotí zejména povinnost detailně popsat rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek, uvést důvody zadlužení či doložit všechny povinné přílohy. Problémem je i rozdílná praxe soudů a nejednotný výklad podmínek oddlužení, což zvyšuje nejistotu klientů i zpracovatelů. Někteří také upozorňují na komplikace při stanovení „pocitivého záměru“ dlužníka, kdy i drobné pochybení může vést k zamítnutí návrhu.

Významná část odpovědí poukazuje na praktické bariéry – od složitého získávání starších dokladů a smluv přes povinnost doložit příjmy z více zdrojů až po komplikované výpočty spojené s ochranou obydlí či posouzením schopností a dovedností dlužníka. Několikrát také zaznělo, že formuláře jsou sice návodné, ale pro běžného člověka bez podpory odborníka prakticky nerealizovatelné. Závěrem lze shrnout, že i přes jisté legislativní zjednodušení zůstává návrh na oddlužení procesem vysoce administrativně náročným, vyžadujícím intenzivní spolupráci mezi klientem a zpracovatelem a často i opakované ověřování údajů u více institucí.

Doporučení

Aby byl proces podání návrhu na oddlužení pro klienty i zpracovatele méně zatěžující, je vhodné uvažovat o následujících doporučeních:

1. Jednotná databáze závazků a věřitelů

Vytvoření centrálního registru všech dluhů, exekucí a smluvních závazků by odstranilo nutnost složitě dohledávat informace u jednotlivých institucí. Klient i zpracovatel by měli přehledný a aktuální výpis všech závazků.

2. Digitalizace podkladů a formulářů

Elektronický formulář, který by automaticky načítal údaje z registrů (příjmy, dluhy, majetek), by snížil administrativní zátěž a minimalizoval chyby. Součástí by mohlo být i upozornění na chybějící přílohy.

3. Jednotná metodika soudů

Zavedení standardizovaného postupu pro obchodní soudy a insolvenční správce by odstranilo regionální rozdíly a nejistotu při posuzování návrhů.

4. Zjednodušené dokládání příjmů

Namísto povinnosti dokládat příjmy 12 měsíců zpětně by bylo možné využívat výpis z evidence ČSSZ nebo daňového přiznání, což by výrazně ulehčilo situaci lidem, kteří často mění zaměstnání nebo pracují nepravidelně.

5. Podpora orientace klientů

Přehledné návody, vysvětlující materiály a jednoduché znění formulářů by zvýšily šance, že i méně zkušený klient pochopí proces a bude aktivním účastníkem řešení svého zadlužení.

6. Důraz na komplexní posouzení

Posouzení příjmového potenciálu a poctivého záměru by mělo být méně subjektivní – doporučuje se vytvořit jasná pravidla a ukazatele, podle kterých soudy a správci postupují.

7. Lepší koordinace mezi institucemi

Zavedení přímé komunikace mezi soudy, insolvenčními správci, exekutory a poradnami by odstranilo zdržení způsobená opakovaným vyžadováním dokladů a zbytečnou administrativou.

Podívejme se blíže na tři hlavní instituce EU zapojené do této problematiky a na to, jak spolupracují

Instituce EU

V oblasti politiky spotřebitelského zadlužení a jeho regulace vystupují tři klíčové instituce Evropské unie.

Evropská komise (European Commission) je hlavním aktérem v přípravě legislativy a strategických rámců. Iniciuje návrhy směrnic a nařízení, jejichž cílem je posílit ochranu spotřebitelů, předcházet nadměrnému zadlužení a podporovat finanční gramotnost. Příkladem je revize směrnice o spotřebitelských úvěrech, přijatá v roce 2023, která reaguje na nové formy půjček, digitalizaci finančního trhu a potřebu posílení práv spotřebitelů.

Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority, EBA) je specializovaným dohledovým orgánem, který prostřednictvím pokynů, technických standardů a zpráv sjednocuje praxi dohledu nad bankami a nebankovními úvěrovými institucemi v rámci EU. EBA zajišťuje, aby byly úvěrové produkty transparentní a spravedlivé, čímž přímo přispívá k ochraně spotřebitelů.

Evropský výbor pro systémová rizika (European Systemic Risk Board, ESRB) má makro-prudenciální roli, tedy dohlíží na stabilitu celého finančního systému. Přestože jeho zaměření není cílené výhradně na spotřebitele, monitoruje například rizika spojená s rostoucím zadlužením domácností a formuluje doporučení pro prevenci finančních krizí, které by mohly negativně ovlivnit spotřebitele v celé EU.

Spolupráce institucí EU

Tyto instituce fungují v propojeném rámci, kde každá zastává specifickou roli. Evropská komise formuluje legislativní návrhy a politické priority, které jsou následně schvalovány Evropským parlamentem a Radou EU. EBA a další evropské dohledové orgány (tzv. European Supervisory Authorities) přetvářejí legislativu do konkrétních technických standardů a metodických pokynů, aby byla její implementace jednotná ve všech členských státech. ESRB pak poskytuje

analytická data a varování před systémovými riziky, čímž umožňuje Komisi i EBA reagovat včas a přijímat preventivní opatření.

Díky tomuto propojení se vytváří ucelený systém: Komise určuje politický směr, EBA stanovuje dohledová pravidla a ESRB sleduje makroekonomické dopady. Společně tak přispívají k tomu, aby evropský rámec ochrany spotřebitelů před předlužením byl konzistentní, efektivní a zároveň pružně reagoval na nové výzvy.

Implementace do českého prostředí

Cíle a politiky EU v oblasti regulace spotřebitelského zadlužení se promítají také do české legislativy a praxe. Česká republika implementovala například směrnici o spotřebitelských úvěrech prostřednictvím zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, který zpřísnil pravidla pro poskytování půjček a stanovil povinnost důsledně prověřovat úvěruschopnost klienta. Dohled nad trhem pak vykonává Česká národní banka, která spolupracuje s EBA na přejímání evropských standardů a metodických pokynů. Makroekonomické doporučení ESRB se odráží v pravidelných zprávách o finanční stabilitě ČNB, kde je věnována zvláštní pozornost rizikům spojeným s růstem zadlužení domácností.

V posledních letech byly v Česku přijaty i konkrétní reformy, které přímo reagují na evropské cíle. Patří k nim zejména:

- **Novela insolvenčního zákona (2024)**, která zkrátila dobu oddlužení na tři roky pro všechny dlužníky a zjednodušila přístup k insolvenčnímu řízení, čímž se posílila druhá šance a prevence sociálního vyloučení.
- **Zavedení chráněného účtu (2021)**, jenž chrání nezabavitelnou část příjmu dlužníků před exekucemi a zajišťuje, aby měli dlužníci prostředky na základní životní potřeby.
- **Regulace nebankovních poskytovatelů úvěrů** prostřednictvím licencí udělovaných ČNB, která výrazně omezila počet nepoctivých poskytovatelů na trhu a sladila český rámec s evropskými standardy.
- **Podpora finanční gramotnosti** prostřednictvím Akčního plánu Ministerstva financí a aktivit Ministerstva školství, které reflektují evropský důraz na prevenci předlužení a vzdělávání obyvatelstva.

Tyto kroky ukazují, že Česká republika postupně sladuje svůj přístup s evropskou politikou, a to jak v oblasti právní regulace, tak v praktických opatřeních zaměřených na ochranu spotřebitelů a stabilitu finančního systému.

5.4 Strategie na podporu tvorby politik

Z provedené analýzy vyplývá, že efektivní politika v oblasti prevence a řešení spotřebitelského zadlužení musí být postavena na evidenci, tedy na datech o zkušenostech spotřebitelů i odborníků. Výsledky ukazují, že zadlužení je důsledkem kombinace strukturálních faktorů (nízké příjmy, složitá legislativa, predátorské praktiky na úvěrovém trhu) a individuálních zranitelností (nízká finanční gramotnost, životní krize, psychologické bariéry). Strategie proto musí být víceúrovňová a systémová.

1. Prevence a vzdělávání

- Posílit finanční gramotnost na všech úrovních vzdělávání, včetně základních a středních škol, a rozšířit praktické kurzy hospodaření s rozpočtem pro dospělé, seniory a zranitelné skupiny.
- Podporovat mediální kampaně a osvětové aktivity, které destigmatizují zadlužení a ukazují dostupné cesty k řešení.

2. Dostupné a kvalitní poradenství

- Zajistit udržitelnou síť bezplatného a nezávislého dluhového poradenství v celé ČR, a to jak prezenčně, tak online.
- Posílit mezioborovou spolupráci mezi občanskými poradnami, soudy, exekutory, obcemi a sociálními službami.
- Zavést centralizované nástroje – např. databázi všech závazků (dluhové konto) a online kalkulačky oddlužení.

3. Regulace a legislativa

- Přijmout přísnější regulaci nebankovních poskytovatelů půjček: zastropování úroků a RPSN, zákaz mikropůjček bez ověření bonity a omezení agresivní reklamy.
- Zjednodušit proces oddlužení a snížit administrativní zátěž klientů prostřednictvím digitalizace a jednotné metodiky soudů.
- Reformovat exekuční systém podle principu „jeden dlužník = jeden exekutor“, zastavovat marné exekuce a omezit příslušenství pohledávek.

4. Včasná intervence a podpora

- Zavést mechanismy včasného varování (např. při opakovaném prodlení s platbou).
- Posílit dostupnost sociální podpory – včasná pomoc s bydlením, energiemi či základními potřebami, aby se předešlo zadlužení na nezbytných výdajích.
- Zapojit zaměstnavatele, komunitní organizace a zdravotnické služby jako partnery včasné identifikace problémů.

5. Propojení s evropským rámcem

- Strategie ČR by měla nadále reflektovat cíle Evropské komise v oblasti ochrany spotřebitelů a prevence předlužení, implementovat doporučení EBA k férovosti úvěrových produktů a sledovat varování ESRB k makroekonomickým rizikům.
- Praktickými příklady implementace jsou novela insolvenčního zákona (2024), chráněný účet (2021), licencování nebankovních poskytovatelů ČNB a Akční plán finanční gramotnosti Ministerstva financí.

Tato strategie by měla sloužit jako podklad pro politická rozhodnutí i pro zlepšení praxe poradenských služeb. Kombinace prevence, regulace, dostupného poradenství a včasné podpory může významně přispět ke snížení počtu lidí ohrožených dluhovou spirálou a posílit sociální soudržnost v České republice.

6. Závěr

Zpráva o hodnocení potřeb spotřebitelů přináší komplexní pohled na zadlužení v České republice. Analýza odpovědí více než dvou stovek účastníků – jak spotřebitelů v dluhové situaci, tak odborníků z oblasti dluhového poradenství a souvisejících profesí – ukazuje, že zadlužení je vždy výsledkem kombinace individuálních, strukturálních a systémových faktorů.

Na straně jednotlivců se ukazuje zásadní vliv nízkých a nestabilních příjmů, životních krizí a nedostatku finanční gramotnosti. Na systémové úrovni hraje významnou roli složitost legislativních procesů, nedostatečná regulace nebankovních úvěrových poskytovatelů a vysoké náklady spojené s exekucím či insolvenčním řízením. Společně tyto faktory vedou k tomu, že zadlužení není krátkodobým problémem, ale stává se dlouhodobou zátěží, která negativně ovlivňuje nejen finanční, ale i psychické a sociální fungování spotřebitelů.

Zkušenosti spotřebitelů i zainteresovaných stran se shodují v tom, že klíčovým předpokladem zlepšení je dostupnost včasné a kvalitní pomoci, posílení finanční gramotnosti, férovější nastavení trhu s úvěry a systémová reforma exekucí a oddlužení. Významná část doporučení míří také na posílení prevence a mezioborové spolupráce – tedy na vytvoření prostředí, v němž je možné zachytit rizikové situace dříve, než se promění v neřešitelnou dluhovou spirálu.

Výsledky této zprávy poskytují pevný základ pro tvorbu politiky založené na důkazech. Ukazují, že opatření musí být víceúrovňová – kombinovat vzdělávání a prevenci, regulaci trhu, podporu sociálně zranitelných domácností a zajištění přístupu k nezávislému poradenství. Zároveň je zřejmé, že česká politika musí zůstat sladěna s evropským rámcem ochrany spotřebitelů a finanční stability.

Tato zpráva je tedy nejen reflexí současného stavu, ale především výzvou k posílení spolupráce mezi institucemi, k efektivnějšímu nastavení legislativy a k rozvoji dostupných poradenských služeb, které lidem v nouzi umožní znovu získat finanční stabilitu a důstojný život.